

# Tillsyn enligt miljöbalken – möjligheter till utveckling och förbättring

En redovisning till regeringen enligt 1 kap. 28 § miljötillsynsförordningen  
den 15 april 2014

# Innehåll

<b>INNEHÅLL</b>	<b>2</b>
<b>1. SAMMANFATTNING</b>	<b>4</b>
<b>2. INLEDNING</b>	<b>6</b>
<b>3. ÅTERRAPPORTERING AV MILJÖBALKSTILLSYN 2014</b>	<b>7</b>
3.1 Metod	7
3.2 Tillsynens förutsättningar och förbättringsområden	8
3.2.1 Redovisade data	8
3.2.2 Områdesskydd (7 kap)	14
3.2.3 Skydd för djur och växter (8 kap)	15
3.2.4 Miljöfarliga verksamheter och hälsoskydd (9 kap)	16
3.2.5 Verksamheter som orsakar miljöskador (10 kap)	19
3.2.6 Vattenverksamheter (11 kap)	21
3.2.7 Jordbruk och annan verksamhet (12 kap)	23
3.2.8 Kemiska produkter och biotekniska organismer (14 kap)	23
3.2.9 Avfall och producentansvar (15 kap)	24
3.2.10 Naturvårdsverkets bedömning	24
3.3 Effektiviserings- och utvecklingsarbete	26
3.3.1 Åtgärder som vidtagits och åtgärder som planeras	26
3.3.2 Naturvårdsverkets bedömning	28
3.4 Samverkan	28
3.4.1 Miljösamverkan Sverige	28
3.4.2 Regional samverkan	29
3.4.3 Naturvårdsverkets bedömning	30
3.5 Tillsynens betydelse för att nå miljömålen	31
3.5.1 Genomförda tillsynsinsatser som främjar miljömålen	31
3.5.2 Länsstyrelsernas bedömning av tillsynens betydelse	33
3.5.3 Naturvårdsverkets bedömning	39
<b>4. TILLSYNSVÄGLEDNING</b>	<b>41</b>
4.1 Utvärdering av tillsynsvägledningen	41
4.2 Planering och behov av tillsynsvägledning	42
4.2.1 Länsstyrelsernas tillsynsvägledning	42
4.2.2 Länsstyrelsernas behov av tillsynsvägledning från Naturvårdsverket	42
4.2.3 Naturvårdsverkets planerade tillsynsvägledning 2014	43

4.2.4 Vägledning genom regional och nationell miljösamverkan	43
4.2.5 Kompetensstöd till kommunerna	44
4.3 Naturvårdsverkets bedömning	44
<b>5. AKTUELLA FRÅGOR SOM BERÖR TILLSYNNEN</b>	<b>46</b>
<b>BILAGA</b>	<b>47</b>
Effektiviserings- och utvecklingsarbete	47

# 1. Sammanfattning

Underlaget till årets redovisning har vi framförallt hämtat in via en webbenkät till landets länsstyrelser.

## ENKÄTEN TILL LÄNSSTYRELSENA

Enkäten är uppdelad i fyra områden och innehåller frågor om tillsynens förutsättningar och förbättringsområden, effektiviserings- och utvecklingsarbete, samverkan och tillsynens betydelse för att nå miljömålen.

Vi anser att enkätsvaren ger en god överblick och insyn i hur länsstyrelserna idag upplever att förutsättningarna är för genomförande av tillsyn och tillsynsvägledning enligt miljöbalken. Underlaget ger en beskrivning av vilka utvecklingsbehoven är inom de olika tillsynsområdena, och det lämnas flera förslag på åtgärder som bör utredas vidare eller som skulle kunna vidtas direkt.

Den pågående myndighetsöversynen inom miljöområdet (dir.2013:101) anser vi är ett första steg för att genomföra den grundliga översyn av organisation och ansvarsfördelning för all tillsyn enligt miljöbalken samt EU-förordningar inom miljöbalkens tillämpningsområde, som vi i redovisningarna 2012 och 2013 bedömt behöver göras. Utredningen fokuserar framförallt på de centrala förvaltningsmyndigheterna under Miljödepartementet och några stiftelser. Länsstyrelsernas synpunkter ger en lägesrapport som bör vara användbar för utredningen. Detta gäller framförallt delarna som rör tillsynens finansiering, kompetensförsörjning och tillsynsvägledningsbehoven.

Av enkätsvaren framgår att länsstyrelserna valt att redovisa sina svar med olika detaljeringsgrad, och att några angett att de i vissa delar saknar efterfrågade uppgifter eller redovisar på ett annat sätt. En slutsats som vi kan dra är att uppgift om tillsynsbehov och planerad tillsynstid i varierande stor utsträckning saknas inom alla tillsynsområden. Det är således viktigt att Naturvårdsverket i dialog med länsstyrelserna framöver fokuserar på vad som behöver göras för att förbättra planeringen, och skapa bättre förutsättningar för en övergripande uppföljning av tillsyn och tillsynsvägledning inom miljöbalkens område.

Länsstyrelserna ger i enkäten många bra exempel på åtgärder för att effektivisera och utveckla tillsynsarbetet. En fördjupad kunskap och erfarenhetsutbyte mellan länsstyrelserna kring erfarenheterna av åtgärderna är önskvärt för att de goda idéerna ska komma fler till del. Vi rekommenderar därför ett systematiskt erfarenhetsutbyte mellan länsstyrelserna med syfte att lära av varandras erfarenheter.

Av enkätsvaren framgår att majoriteten av länsstyrelserna deltar aktivt i arbetet som utförs inom Miljösamverkan Sverige genom exempelvis sin medverkan i styrelsearbetet, nätverkets projekt som projektledare eller som projektmedverkande, samt via sitt deltagande i workshops och seminarier. Under året har dessutom en

omfattande verksamhet bedrivits i de regionala nätverken för miljösamverkan. En mer formaliserad regional samverkan finns dock inte i alla län, vilket vi bedömer att det bör finnas.

Huvuddelen av de redovisade tillsynsinsatser som länsstyrelserna bedömt ha särskild betydelse för miljömålen är av löpande karaktär. Det finns några exempel på egeninitierade tillsynsinsatser, men det framgår oftast inte av länsstyrelsernas svar om insatserna har prioriterats utifrån miljömålen. Länsstyrelsernas bedömning av tillsynens betydelse för de olika målområdena varierar i hög grad.

#### TILLSYNSVÄGLEDNING

Statskontorets pågående utredning om tillsynsvägledning anser vi blir en viktig utgångspunkt för ett förtydligande av de tillsynsvägledande myndigheternas ansvar och roller, och för en mer effektiv samverkan och rollfördelning mellan länsstyrelsernas tillsynsvägledning och de centrala myndigheternas tillsynsvägledning.

Det är ett stort antal myndigheter som på olika sätt bidrar till vägledningen till miljöbalken. Den samverkan som några av de centrala myndigheterna påbörjat när det gäller planeringen av tillsynsvägledning är ett första steg för bättre samordning. Men på sikt bör även övriga centrala tillsynsvägledningsmyndigheter och länsstyrelserna ingå i denna samverkan. För att underlätta samordningen av vägledningen föreslår vi att samtliga myndigheter med ansvar att ta fram planer för tillsynsvägledning också gör planerna tillgängliga via sina webbplatser.

En stor del av identifiering av behoven av tillsynsvägledning sker via nationell och regional miljösamverkan. De tillsynsvägledande myndigheterna bör i samband med samverkan kring arbetet med tillsynsvägledningsplaner försöka hitta enkla former för att fånga upp dessa behov.

I redovisningarna 2012 och 2013 har vi lyft fram behovet av att vidareutveckla arbetet med uppföljning och utvärdering av miljöbalkstillsynen, och vi har föreslagit en strategi för arbetet. Vi har inför detta verksamhetsår fått regeringens uppdrag att föreslå hur tillsynsredovisningen enligt 1 kap. 28 § miljötillsynsförordningen kan utformas för att återkommande ge en samlad bild av hur tillsynen enligt miljöbalken genomförs med bl.a. redovisning av relevanta tillsynsdata.

Metoden att med hjälp av en enkät inhämta uppgifter är ett arbetssätt som vi provat inför denna redovisning. Det har varit en effektiv och förhållandevis arbetsbesparande metod, som gav ett heltäckande och delvis jämförbart underlag. Att utveckla enkäten anser vi ska vara en del i regeringsuppdraget. En annat viktigt underlag är de operativa tillsynsmyndigheternas tillsynsplaner. För att underlätta informationsinhämtning föreslår vi att alla operativa tillsynsmyndigheter gör sina tillsynsplaner enkelt åtkomliga, exempelvis på sina webbplatser.

## 2. Inledning

Naturvårdsverket har som tillsynsvägledande myndighet i uppdrag<sup>1</sup> att senast den 15 april varje år lämna en redovisning av hur tillsynen kan utvecklas och förbättras. Redovisningen ska omfatta de brister i tillsynen som Naturvårdsverket identifierat och en beskrivning av hur de kan åtgärdas.

I årets redovisning fokuserar vi framförallt på länsstyrelsernas tillsynsarbete. Det främsta underlaget till grund för uppföljningen är en webbenkät till landets länsstyrelser. Enkätsvaren ger en god överblick och insyn i hur landets länsstyrelser upplever att förutsättningarna är för genomförande av tillsyn och tillsynsvägledning enligt miljöbalken. Särskilda områden som berörs är aktuella samverkansformer, och vidtagna och planerade åtgärder för att effektivisera och utveckla tillsynsarbetet. Underlaget omfattar även länsstyrelsernas bedömning av tillsynens betydelse för miljöarbetet, och av vilka tillsynsinsatser som har särskild betydelse för miljömålen. Enkäten kommer att vara en del i det arbete som Naturvårdsverket startat för att utveckla uppföljningen och utvärderingen av tillsyn.

Redovisningen innehåller vidare en beskrivning av aktuella insatser och behov inom tillsynsvägledningen, samt en redogörelse för annat aktuellt arbete som berör miljöbalkstillsynen.

---

<sup>1</sup> 1 kap. 28 § miljö tillsynsförordningen (2011:13).

## 3. Återrapportering av miljöbalkstillsyn 2014

### 3.1 Metod

Enkäten till länsstyrelserna skickades ut den 7 februari, och de sista enkätsvaren kom in den 11 mars. Samtliga länsstyrelser har besvarat enkäten. Länsstyrelsen i Örebro har bistått med kompletterande uppgifter för alla län om nedlagd tid för tillsyn 2013.

Bakgrunden till att vi valt en enkät som underlag för återrapporteringen är det uppdrag (regleringsbrev 2013) som länsstyrelserna har haft att i dialog med Naturvårdsverket utveckla formerna för länsstyrelsernas återrapportering av tillsyn och tillsynsvägledning. Under hösten och vintern 2013-2014 utarbetade vi enkäten i samverkan med Strategiska Miljöskyddsgruppen<sup>2</sup>. Naturvårdsverkets enhet för utvärdering har medverkat i enkätfrågornas utformning. Målet för arbetet har även varit att kunna använda en enkät för återrapportering i samband med redovisningen enligt 1 kap. 28 § miljötillsynsförordningen 2014 (1:28-redovisning). Arbetet är en del i det utvecklingsarbete som vi påbörjat för att ge en systematik i den löpande uppföljningen och utvärderingen av miljötillsynen, och för att utveckla en metod som kan användas för att underlätta och effektivisera genomförandet av 1:28-redovisningen.

Enkäten behöver vidareutvecklas och det bör ytterligare övervägas vilka delar som bör ingå i den återkommande tillsynsuppföljningen och vilken detaljeringsgrad som behövs för att möjliggöra en analys. Arbetet bör i första hand göras i dialog med länsstyrelserna. För den fortsatta förankringen av redovisningsuppdraget och för att utveckla en arbetsform som minimerar dubbelarbete bör även övriga tillsynsvägledande myndigheter medverka i arbetet, t.ex. via Tillsyns- och föreskriftsrådet.

De synpunkter om enkäten som redan lämnats av några länsstyrelser behöver beaktas i utvecklingsarbetet. Synpunkterna gäller bl.a. att redovisningsrutinerna varierar mellan länsstyrelserna, att VÄS-koderna som länsstyrelserna använder i tidsredovisningen omfattar mer än tillsyn samt att frågeunderlaget borde delgetts länsstyrelserna innan redovisningsåret. Det har vidare ifrågasatts om det är relevant att utvärdera miljötillsynen mot miljömålen.

Av enkätsvaren framgår att länsstyrelserna valt att redovisa sina svar med olika detaljeringsgrad, och att några angett att de i vissa delar saknar efterfrågade uppgif-

---

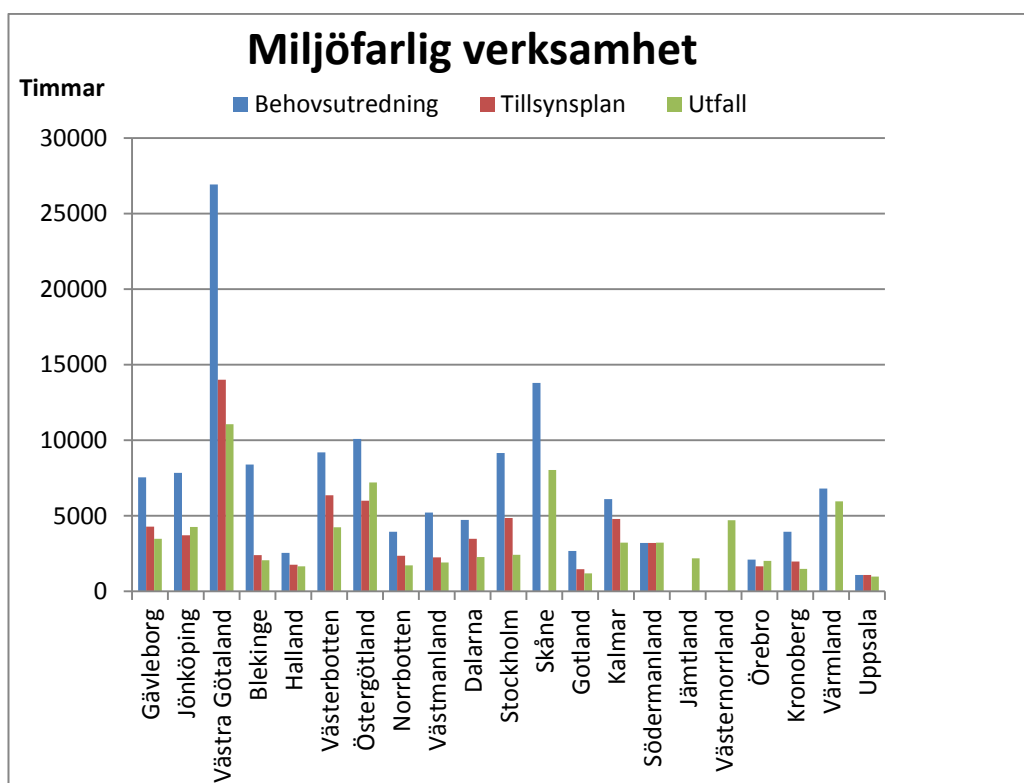
<sup>2</sup> En samverkansgrupp mellan länsstyrelserna och Naturvårdsverket inom området miljöskydd. Gruppen bildades hösten 2013.

ter eller redovisar på ett annat sätt. Exempelvis anger en länsstyrelse att de i sin planering beräknar i dagar och inte timmar vilket efterfrågats i enkäten. Detta innebär att enkäten inte ger en exakt situationsbild, utan att den snarare ger en övergripande lägesbeskrivning och avspeglar länsstyrelsernas bedömningar inom de olika tillsynsområdena.

### 3.2 Tillsynens förutsättningar och förbättringsområden

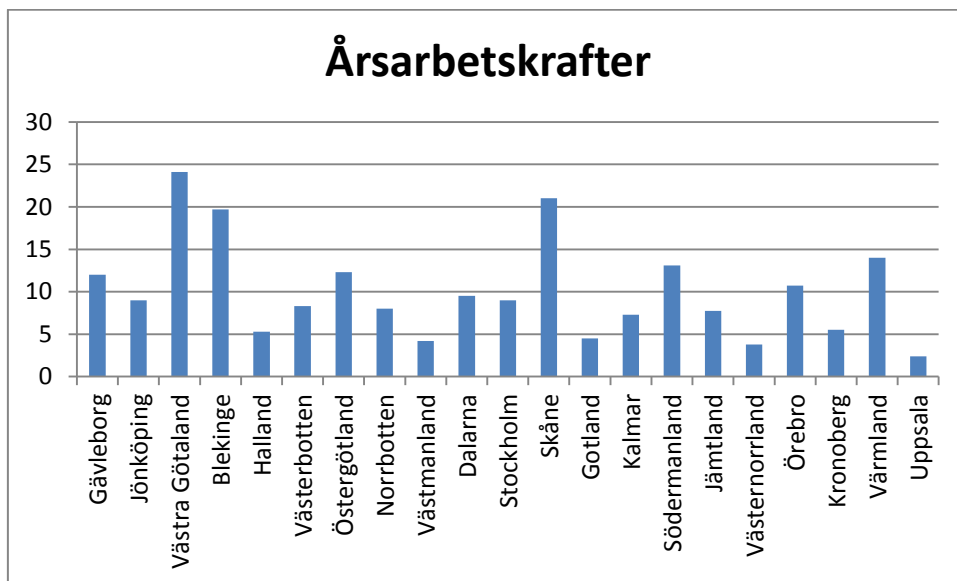
#### 3.2.1 Redovisade data

Syftet med frågorna under avsnittet Tillsynens förutsättningar och förbättringsområden i enkäten var att få en aktuell bild av arbetsbelastning, förutsättningarna för tillsynens genomförande inom naturvård och miljövård samt att fånga upp aktuella behov. Enkätfrågorna rör samtliga tillsynsområden och omfattar uppgifter ur behovsutredning, tillsynsplan, antal tillsynsobjekt, viss ärendeuppföljning, andelen egeninitierad tillsyn, antalet årsarbetskrafter, intäkter för tillsyn och prövning samt en beskrivning av förbättringsområden. Nedan följer en redovisning av svaren.

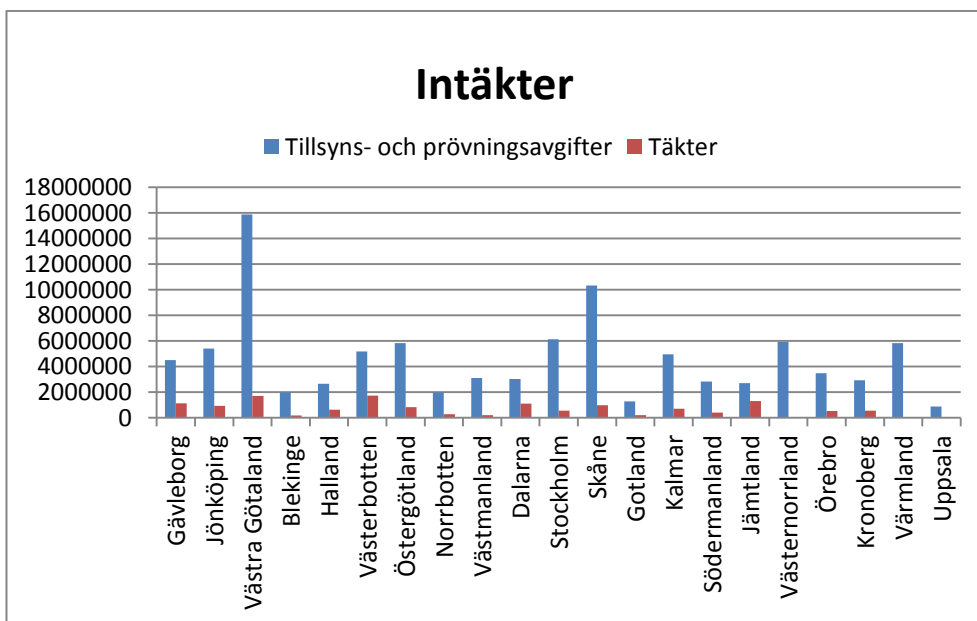


Hur kompletta uppgifterna är varierar stort mellan de olika koderna (VÅS-koder) som länsstyrelserna använder för att planera och följa upp tillsynsarbetet. Mest heltäckande uppgifter finns för de miljöfarliga verksamheterna. För 12 av 14 områden som redovisats i enkäten är utfallet i majoriteten av länsstyrelserna lägre än den tid som angetts i behovsutredning eller tillsynsplan.

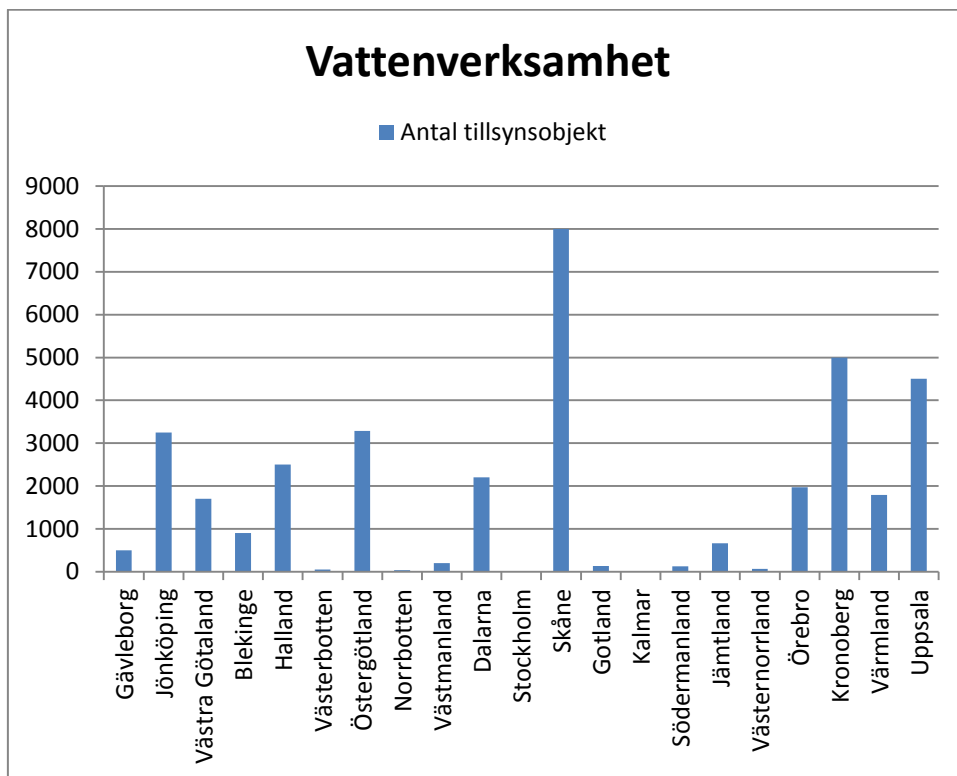




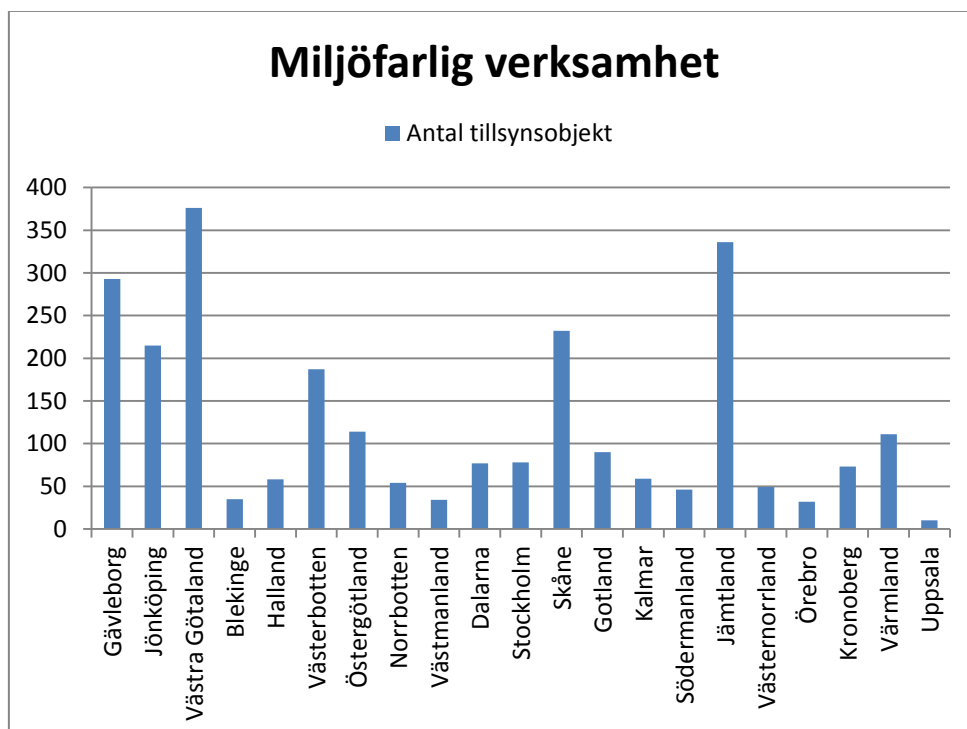
En årsarbetskraft motsvarar 220 dagar. Ett par synpunkter har lämnats om att frågan var ofullständigt definierad, vilket innebär att frågan kan ha uppfattats olika och att detta avspeglas i svaren.



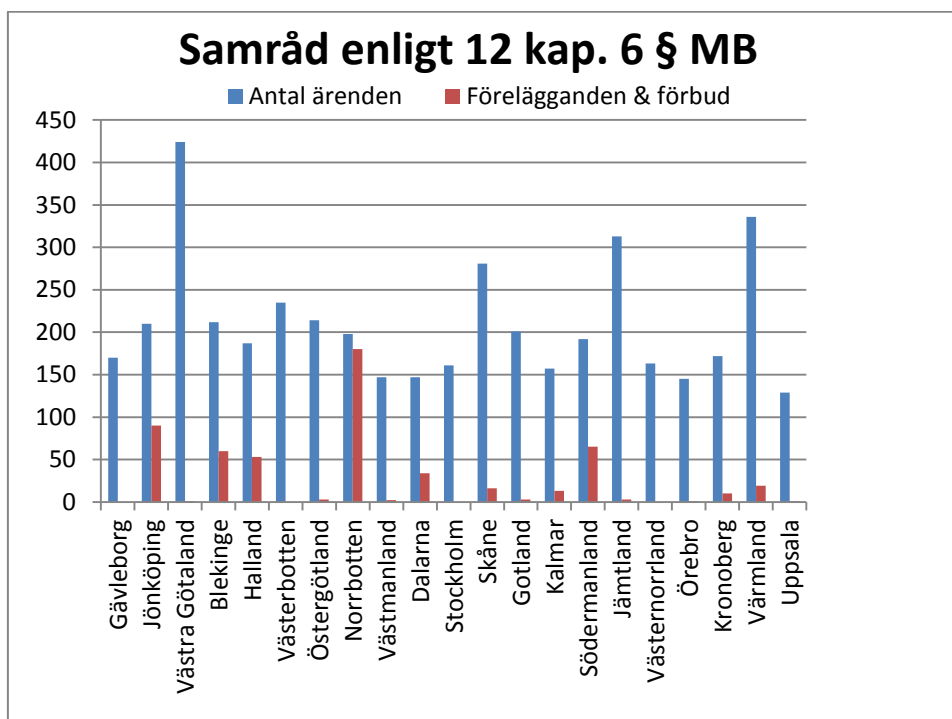
Totala summan tillsyns- och prövningsavgifter för tillsynsobjekten och för täkterna (delmängd av totalsumman).



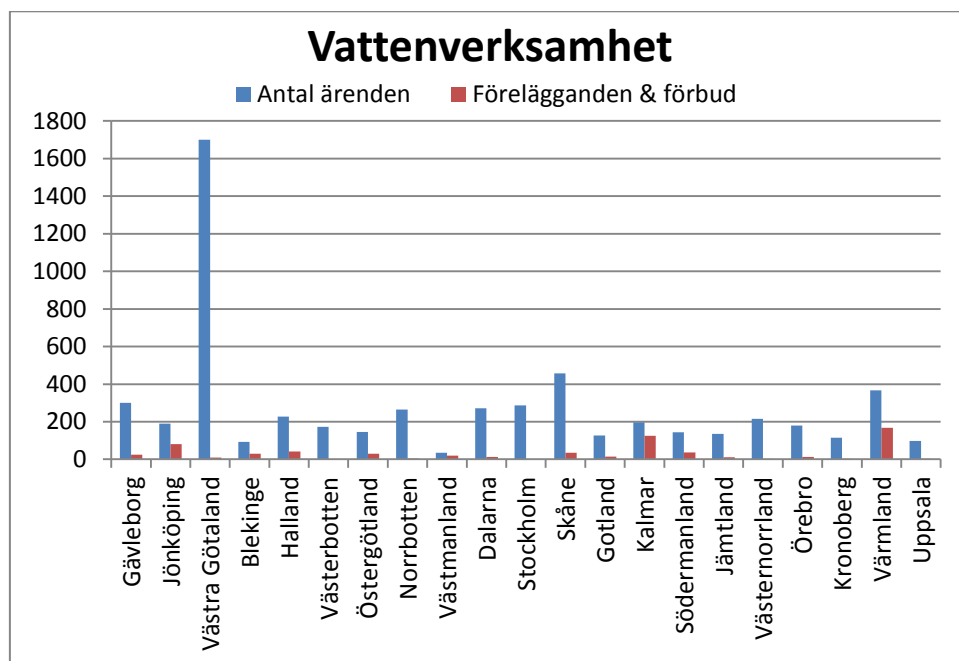
Antal registrerade tillsynsobjekt, vattenverksamhet (VÄS-kod 535).



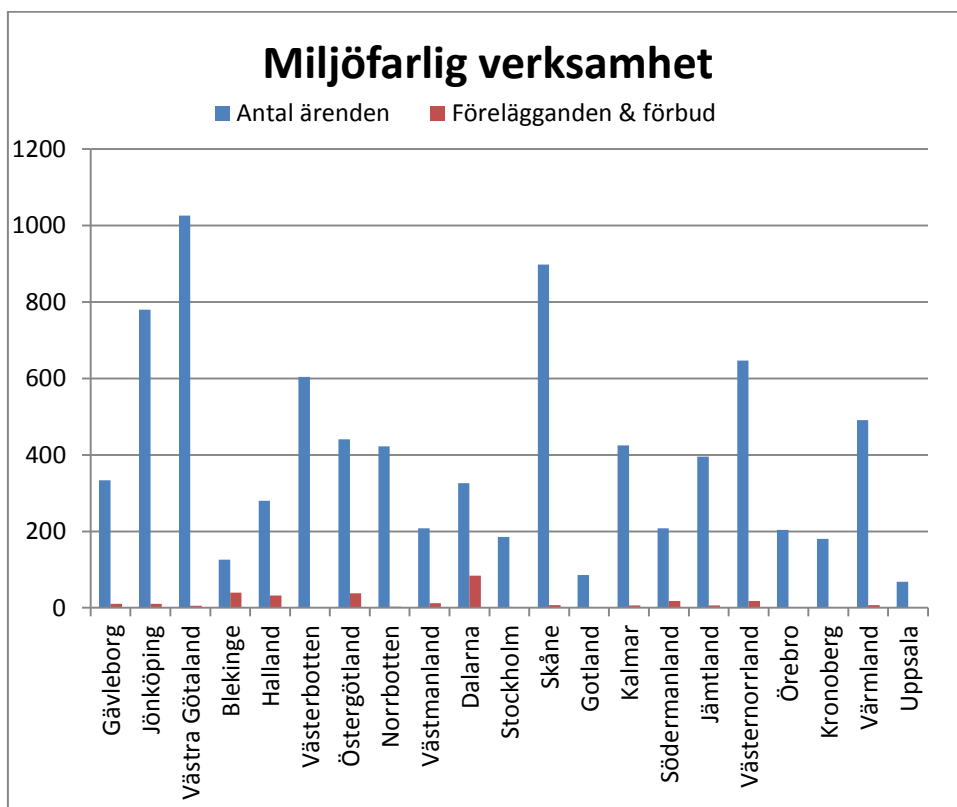
Antal registrerade tillsynsobjekt, miljöfarlig verksamhet (VÄS-kod 555).



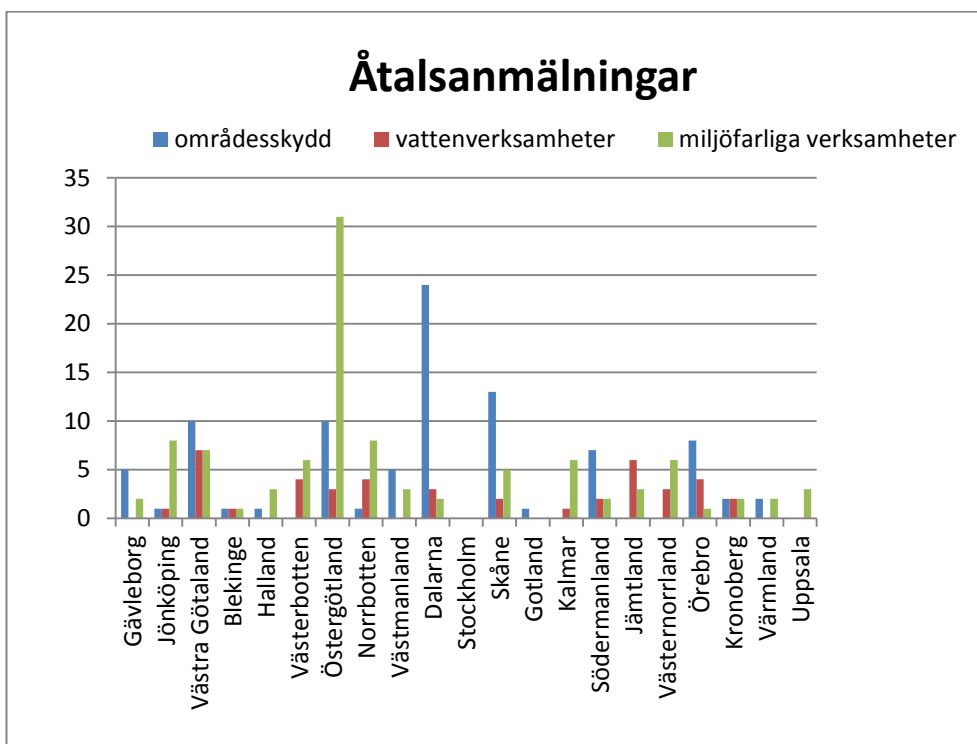
Samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken (VÄS-kod 525). I detta diagram och i de två följande visas de tre tillsynsområden där flest ärenden hanteras totalt sätt. Av underlaget framgår att variationen är stor mellan tillsynsområdena i fråga om hur frekvent förelägganden/förbud och åtalsanmälningar förekommer.



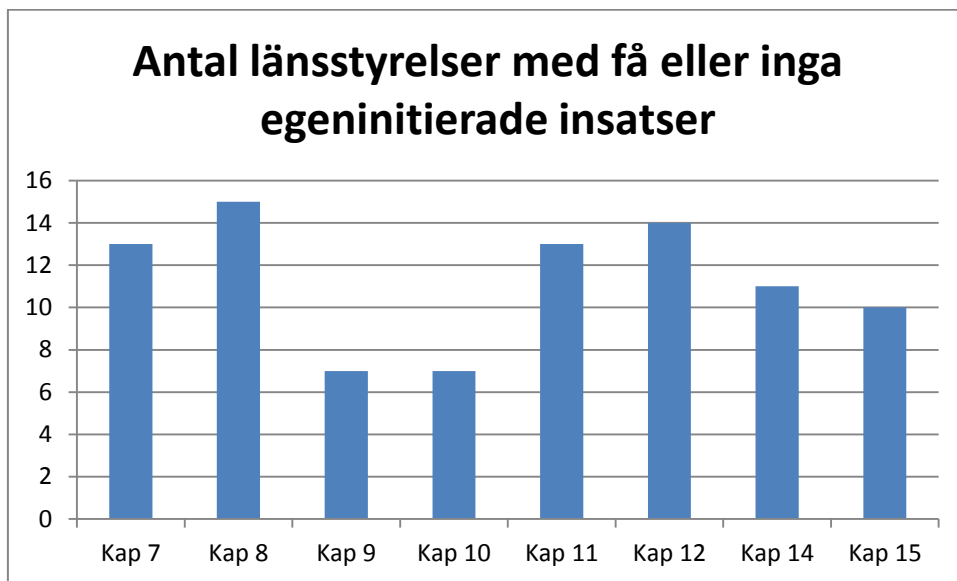
Vattenverksamhet (VÄS-kod 535).



Miljöfarliga verksamheter (VÄS-kod 555).

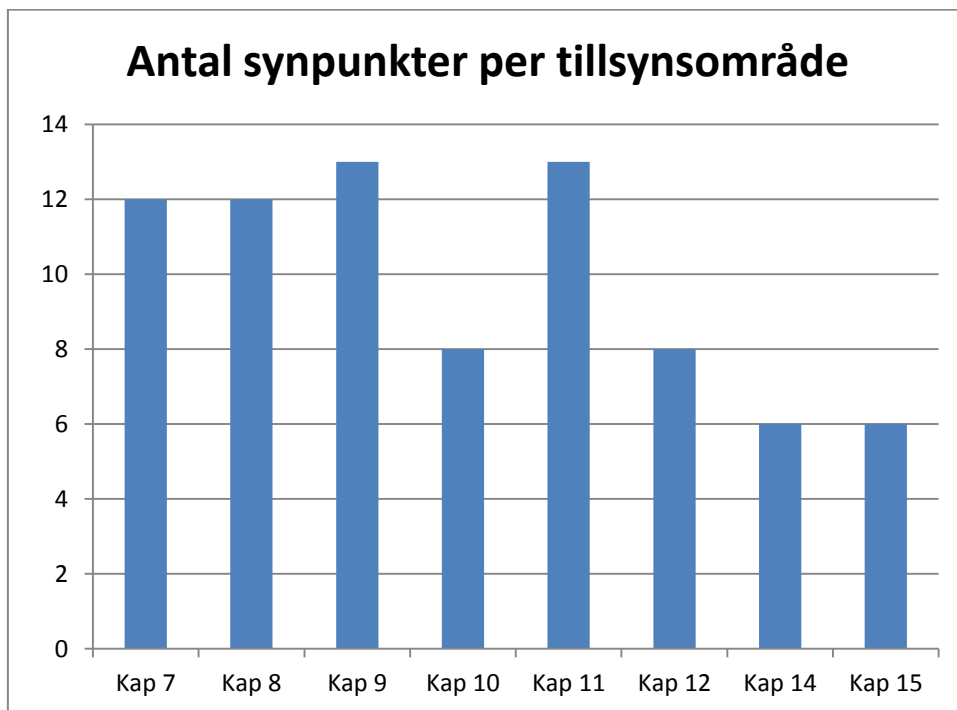


I diagrammet redovisas de tre områden där det förekommer flest antal åtalsanmälningar. Områdesskydd (VÄS-kod 515), vattenverksamheter (VÄS-kod 535) och miljöfarliga verksamheter (VÄS-kod 555).



Antalet länsstyrelser som svarat att få eller inga egeninitierade tillsynsinsatser har genomförts inom miljöbalkens olika tillsynsområden.

Flera länsstyrelser ger sin syn på förutsättningarna för tillsynen och tillsynsvägledningens utförande inom miljöbalkens olika tillsynsområden, och lämnar i många fall även förslag på åtgärder. I diagrammet nedan framgår hur synpunkterna är fördelade, och i avsnitten som följer (3.2.2 -3.2.9) redovisas dessa.



### 3.2.2 Områdesskydd (7 kap)

Samtliga som kommenterat tillsynsområdet pekar på behovet av ökade resurser för att kunna bedriva en förebyggande tillsyn inom området, och för den egna tillsynsvägledningen. Några exempel på kommentarer:

- Information i förebyggande syfte är nedprioriterad till förmån för prövningsärenden och händelsestyrd tillsyn med anledning av inkomna klagomål och upplysningar.
- Det finns ett stort behov av att kunna följa upp alla de dispenser/tillstånd som lämnas gällande föreskrifter för naturreservat, biotopskydd, djur- och växtskyddsområden samt Natura 2000-områden. Dessutom behövs systematiska genomgångar av att föreskrifter inom området efterlevs.
- Den planerade och kontrollerande tillsynen i form av uppföljning av beslut samt planlagda fältbesök i skyddade områden ligger på en oerhört låg nivå eller utförs inte alls. Med nuvarande resurser ligger tillsynsintervallet per naturreservat på ca 18 år.
- Tillsynen över biotopskyddsområden (det generella biotopskyddet) är speciell eftersom det är ett okänt antal tillsynsobjekt. Objekten skulle behöva identifieras för att tillsynen ska fungera optimalt och för att miljömålen ska kunna nås. I dagsläget försvinner objekt utan länsstyrelsens kännedom. Kommunerna söker inte dispens för att ta bort objekt när detaljplaner tas fram trots Länsstyrelsens information i planyttranden.
- Länsstyrelsen behöver bedriva tillsynsvägledning gentemot kommunerna i reservattillsyn då de kommunala naturreservaten blir fler. Tillsynsvägledningen bör även innehålla information om prövningen av tillstånd och dispenser och vägledning till planerad tillsyn genom uppföljning av beslut.

I övrigt har det lämnats enstaka synpunkter om interna brister i uppföljning och utvärdering av genomförd tillsyn, och att det saknas rutiner för tillsynsvägledningen till kommunerna. På utvecklingssidan nämns förbättrad samverkan om igenlagda element inom biotopskyddet, och bättre baskunskap om vilka skyddade värden som finns i det egna länet inom biotopskydd och strandskydd. Det anges även att det finns ett behov av riktade informationsinsatser gällande syftet med strandskyddslagstiftningen (allmänheten), Natura 2000-lagstiftningen och om biotopskydd (lantbrukssektorn).

#### FÖRSLAG PÅ ÅTGÄRDER

Utöver utökade resurser för tillsynen och tillsynsvägledningen föreslås en rad åtgärder. Att arbeta för en ökad nationell samsyn i arbetet med behovsutredningar och tillsynsplaner inom naturtillsynen är ett exempel. En annan synpunkt är att det behövs ett arbete för att öka samsynen mellan länen i prioriteringen av naturtillsynen.

Flera anger att gemensamma riktlinjer och förhållningssätt som är likartade över landet bidrar till en hög kvalitet på tillsynen. Ett förslag är att utveckla en rutin för samverkan mellan naturvårds- och landsbygdsenheterna för att hitta ett effektivt sätt att hantera igenlagda diken som är skyddade enligt biotopskyddsbestämmel-

serna. Dialog och gemensamma aktiviteter anser man är viktiga för utvecklingen av verksamheten. Även gemensamma tillsynskampanjer, nationella processbeskrivningar för naturtillsynen och framtagande av gemensamma checklistor, beslutsmallar och tillsynsjournaler etc. Miljötillsynsutbildningen som genomförs inom Miljösamverkan Sverige är en uppskattad aktivitet.

När det gäller central tillsynsvägledning efterfrågar några länsstyrelser tydligt, detaljerat och konkret vägledningsmaterial, samt vissa klargöranden gällande de olika skyddsbestämmelserna. Därutöver att Naturvårdsverket deltar vid någon av de utbildningar eller möten som anordnas, interaktiva utbildningar, utbildningsträffar, en vägledningstelefon samt skriftligt material att använda för information till allmänhet och särskilda målgrupper. Behovet av samordning internt och externt med andra myndigheter uppges vidare vara stort.

Beträffande länsstyrelsens egen tillsynsvägledning pekas bl.a. på vikten av att skapa rutiner och kanaler med kommunernas naturvårdshandläggare för utbyte och gemensamma tillsynsaktiviteter. Inom en länsstyrelse bedrivs ett projekt för att utveckla tillsynen hos kommuner och länsstyrelse för att den ska vara mer likartad. I projektet har bl.a. mallar av olika former tagits fram och det har genomförts gemensamma utbildningar för att höja kompetensen.

### 3.2.3 Skydd för djur och växter (8 kap)

Flertalet länsstyrelser anger att resursbristen är stor inom artskyddet, vilket medför att egeninitierad tillsyn sker sällan eller inte alls. Påpekanden som lämnats är att det är ett svårt tillsynsområde där kompetensen behöver höjas, och samverkan utvecklas. Att det är oklart hur en effektiv tillsyn ska bedrivas inom detta område anges vidare. När det gäller tillsynsvägledningen uppges de egna resurserna för arbetet vara otillräckliga. Ett par länsstyrelser anser att tillsynsvägledningen som ges av Naturvårdsverket har förbättrats. Några synpunkter som lämnats:

- Artskyddet och dispenser från fridlysningsbestämmelserna i artskyddsförordningen aktualiseras ofta genom prövningar av andra ärenden som inkommer till länsstyrelsen. Kunskapen om artskyddet är rätt låg bland allmänheten. Tillsynen består huvudsakligen i handläggning av överträdelse som upptäcks av allmänheten eller länsstyrelsens personal inom skötsel eller lantbruk samt planerad tillsyn i form av uppföljning av beslut.
- Länsstyrelsen brister i arbetet med artskydd och blir därmed en svag länk i den kedja som måste fungera för tillsyn på detta område. För närvarande är det många verksamhetsutövare inom zoohandels- och konservatorsverksamheten som driver sin verksamhet helt utan tillstånd, vilket sker eftersom länsstyrelsen inte bedriver någon tillsyn.
- En länsstyrelse anger att de för närvarande inte har en handläggare eller enhet som har utpekat huvudansvar som kan prioritera arbetsområdet och samordna berörda enheter i den utsträckning som är önskvärd.
- Området är stort och omfattande och vissa frågor kan vara mycket svårutredda därför behövs utökade resurser för ansvariga handläggare på Naturvårdsverket för förbättrad vägledning.

- Det behövs mer förebyggande och kontrollerande tillsyn inom artskydd med särskilt fokus på skogliga miljöer, och mer förebyggande information inom CITES<sup>3</sup>.

#### FÖRSLAG PÅ ÅTGÄRDER

För att effektivisera tillsynen föreslår en länsstyrelse en koncentration av tillsynen till vissa länsstyrelser. Man anser att bestämmelserna kring handel med hotade arter är svåra, och bedömer att tillsynsbehovet är stort och svårt med mycket handel som bedrivs genom internet. För att utföra tillsyn på ett resurseffektivt sätt krävs stor erfarenhet, god artkunskap och ett gott samarbete mellan länsstyrelser och andra berörda myndigheter. Flera påpekar behovet av bättre samordning och samverkan. Även utökade resurser för tillsynsområdet är en åtgärd som lyfts fram av flertalet länsstyrelser.

Några bedömer att nationella tillsynskampanjer bidrar till en effektivare tillsyn. Naturvårdsverkets och Jordbruksverkets m.fl. hjälp och stöd i sådant arbete efterfrågas. Även fler tillfällen till erfarenhetsutbyten för berörda handläggare önskas. Det föreslås att metodstödet för tillsyn inom området som omfattar Artskyddsförordningen ska utvecklas och förbättras. Som ett komplement till artskyddshandboken och för att förbättra tillsynsvägledningen, föreslås en gemensam plattform där information som t.ex. sprids genom e-post kan samlas. Uppskattad tillsynsvägledning är svar genom exempel. Det föreslås vidare interaktiva utbildningar, utbildningsträffar, en vägledningstelefon samt skriftligt material att använda för information till allmänheten och särskilda målgrupper.

#### 3.2.4 Miljöfarliga verksamheter och hälsoskydd (9 kap)

Flera länsstyrelser anger att resurserna för tillsynen är otillräckliga, och att egeninitierad tillsyn därför får stå tillbaka till förmån för hantering av inkomna ärenden som miljörapporter, anmälnings- och prövningsärenden, klagomål, rapporter och redovisningar. En länsstyrelse uppger att uppföljning och utvärdering av genomförd tillsyn, såväl operativ tillsyn som kommunernas tillsyn, inte hunnits med under flera år. Även andra länsstyrelser förklarar att utrymmet för uppföljning och utvärdering av tillsyn är litet. Gapet mellan behov och tillgängliga resurser riskerar att leda till långa handläggningstider påpekas vidare. Under detta tillsynsavsnitt tar några länsstyrelser upp frågan om finansieringen av miljöbalktillsynen, och om de tillsynsvägläggande myndigheternas ansvar och roller, se vidare Förslag på åtgärder.

Andra synpunkter som redovisats:

- EU-lagstiftningen ställer generellt betydligt högre krav på detaljerad kontroll/rapportering något som ibland sätter käppar i hjulet för exempelvis en tematisk miljömålsstyrd tillsyn. En sådan tillsyn skulle vara mer resurseffektiv och kanske också det mest motiverade för att nå miljömålen. Mer re-

---

<sup>3</sup> Konventionen om internationell handel med utrotningshotade djur och växter.



surser måste läggas på IED-verksamheterna<sup>4</sup> vilket innebär att andra verksamheter inte får den tillsyn som skulle behövas. Ett annat perspektiv lämnar en annan länsstyrelse som bedömer att implementering och genomförande av de skyldigheter som följer av industriutsläppsförordningen - exempelvis hantering av statusrapporter, delta i TWG-grupper<sup>5</sup> och nationella referensgrupper för utveckling av BREF-dokument<sup>6</sup>, genomföra tillsyn enligt den frekvens som direktivet anger etc. - skulle förbättra och utveckla området.

- Tillsynen och tillsynsvägledningen kommer att påverkas av länsstyrelsernas organisationsförändring under kommande år, innan rutinerna för insatserna som remissmyndighet sätter sig. Möjligheten att själv påverka prioriteringar mellan prövning och tillsyn har minskat eftersom remisserna är tidsatta av Miljöprövningsdelegationen (MPD). Tidigare var prövning och tillsyn organisatoriskt åtskilda vid länsstyrelsen. Risk finns också för dubbelarbete i samband med remisserna, vilket kan "stjäla tid" från tillsynen.
- Balansen mellan kommunal och regional tillsyn är inte optimal från effektivitetssynpunkt. Miljöfarliga verksamheter, där det finns behov av hög specialkompetens för att fullgöra tillsynsuppdraget, bör företrädesvis tillsynas av länsstyrelsen, alternativt en större kommun eller en etablerad kommunsamverkan. Tidigare har tillsyn över miljöfarlig verksamhet till de mindre kommunerna i länet i något för stor utsträckning överlåtits. Nuvarande finansiering av länsstyrelsens tillsyn försvårar motiverade återtagande av tillsynen.
- Det är brist på kontinuitet i verksamheten pga. en stor personalomsättning. Det är svårt att rekrytera erfarna ersättare, därför innebär stor omsättning en kontinuerlig åderlåtning av kompetens ur organisationen. Ett påpekande som också lämnats är att kompetens, erfarenhet och kontinuitet är viktiga faktorer när man ska bedriva tillsyn och ger förutsättningar för en vettig och rimlig planering av tillsynsarbetet.
- Ett område som kan utvecklas är omprövning innan utgången av 2015 av alla miljöfarliga verksamheter som idag har äldre tillstånd enligt miljöbalken.
- En översyn behöver genomföras av befintliga tillståndspliktiga verksamheter utan tidsatta tillstånd vilka kan ha en inverkan på vattenmiljön. Särskilt gällande områden med vattenförekomster som inte uppnår eller riskerar att inte uppnå god ekologisk status eller god kemisk status. Arbetet innebär ett tvärsektorielt arbete mellan flera enheter och myndigheter. Därefter behöver en vägledning tas fram för hur en omprövning ska komma till stånd, drivas framåt samt handläggas.
- Ett utvecklingsarbete pågår för att ge det miljömålsstyrda behovet en framträdande roll så tidigt som möjligt i arbetet med behovsutredning och tillsynsplan, samt för att utveckla den interna tillsynsvägledningsplanen. En utvecklad samverkan med miljöövervakningen i länet behövs även för att effektivisera miljötillsynen, och bidra till att uppnå god status i prioriterade vattenförekomster.

---

<sup>4</sup> Verksamheter som omfattas av industriutsläppsdirektivet (2010/75/EU).

<sup>5</sup> Tekniska arbetsgrupper, som utses för varje BREF.

<sup>6</sup> BREF-dokument är tekniska dokument från EU-kommissionen som har till syfte att fastställa bästa tillgängliga teknik för olika industrisektorer.

- Mer tid behövs till egeninitierad tillsyn på lagen om allmänna vattentjänster, och mer resurser för tillsyn gällande IED och Sevesolagstiftningen.
- Tillsynen mot tillsynsobjekten fungerar bra. Däremot borde arbetet oftare ha en sektorsövergripande inriktning såsom t ex buller och energi.
- När det gäller vindkraft avser tillsynen till stor del klagomål och frågor som är av annan karaktär än sådana som är vanliga vid tillsyn över miljöfarlig verksamhet med utsläpp från en punktkälla.
- Energitillsynen behöver utvecklas, och det krävs kompetensutveckling för energitillsynen.

#### FÖRSLAG PÅ ÅTGÄRDER

Flera synpunkter har lämnats om brister i tillsynens finansiering. En länsstyrelse anser finansieringen genom fördelningsnyckel samt uttag av avgifter enligt förordning (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken är ineffektiv och motverkar en effektiv tillsyn. Istället förordas en modell där tillsynsavgiften, baserad på myndighetens faktiska kostnader för tillsynen, tillfaller myndigheten. Årsavgifterna anser man bör baseras på riskklassning av tillsynsobjekten, och i de fall där årlig avgift inte är motiverad ska timtaxa användas. Ur verksamhetsutövarnas perspektiv bör det inte vara skillnad på om det är kommunen eller länsstyrelsen som har tillsyn över den miljöfarliga verksamheten. Samtidigt framhåller en länsstyrelse att tydligheten i prioriteringar och nedprioriteringar behöver öka, och att åtgärder med tydlig miljönytta borde prioriteras upp i högre grad än vad som görs idag. Även långsiktigheten i tillsynsarbetet menar man behöver öka.

Enstaka förslag har lämnats om att rutinerna för insatser som remissmyndighet för att minimera dubbelarbete i samband med MPD-prövningar behöver förbättras. Vidare att för att uppnå målet god status i prioriterade vattenförekomster behöver samverkan med miljöövervakningen och tillsynen utvecklas.

När det gäller tillsynsvägledningen anser några länsstyrelser att det behövs en större tydlighet i de tillsynsvägläggande myndigheternas ansvar och roller. Samordningen och rollfördelningen mellan länsstyrelsernas tillsynsvägledning och de centrala myndigheternas tillsynsvägledning kan förbättras anser en länsstyrelse. I sammanhanget nämns att det bör framgå av regleringsbrev eller motsvarande vilket ansvar och vilket mål som finns för olika områden, och att för kontinuiteten bör de centrala riktlinjerna vara långsiktiga.

En stärkt roll för de centrala myndigheterna förordas när det gäller råd och stöd kring tillämpningen av miljölagstiftningen, vilket exemplifieras med att de tydligare borde ange prioriterade tillsynsområden, i större utsträckning driva nationella tillsynskampanjer och vara drivande i arbetet med att utveckla resursanpassad tillsynsmetodik. För att tillsynsvägledningen ska bli lättillgänglig och verklighetsanknuten föreslås att de som arbetar med frågorna ska ha en gedigen erfarenhet av tillsyn, gärna inom det område man vägleder om. Att återinföra systemet med branschexperterna föreslås av en länsstyrelse. Några framhåller att uppföljning och

utvärdering av operativ tillsyn är en förutsättning för en förbättrad tillsyn och tillsynsvägledning.

Vägledning som en eller flera länsstyrelser önskar är fortsatt vägledning kring nya och ändrade bestämmelser till följd av genomförandet av industriutsläppsdirektivet, förbättrad vägledning för länsstyrelsens tillsyn enligt lagen om allmänna vattentjänster och om stora bergtäkter. Inom vindkraftsområdet efterfrågas fortsatta insatser gällande tillsynsvägledning till kommunerna. Fler definitiva ställningstaganden i sakfrågor nämns även.

Några förslag har lämnats om länsstyrelsernas tillsynsvägledning. Exempelvis att den borde ges en tydligare regional inriktning med betoning på samordning och uppföljning/utvärdering av miljöbalktillsynen i länet utifrån miljö kvalitetsmålen, åtgärdsprogram för vatten, ärendehandläggning m.m. Tillsynsvägledning med tematisk inriktning är en uppskattad metod, som medför en fördjupad kompetens hos deltagarna. Uppskattat är även användandet av gemensamma samarbetsytor t.ex. sharepoint.

### **3.2.5 Verksamheter som orsakar miljöskador (10 kap)**

Synpunkterna som lämnats inom detta tillsynsområde gäller framförallt behovet av kompetens, att tillsynsbehovet varierar över tiden, samt att två ansvariga tillsynsmyndigheter innebär särskilda förutsättningar. Av enkätsvaren framgår att:

- Ärendena vanligen är långa och komplicerade, och kräver särskild juridisk kompetens inom 10 kap. miljöbalken. Ofta behövs ytterligare expertstöd. Föreningssituationen kan vara komplex, med mycket omfattande och allvarliga föroreningar. Objekten kan omfatta mycket stora markområden, och flera olika verksamhetsutövare inom samma område. Sammantaget innebär det att efterbehandlingsärendena ofta är svåra att bedöma. Uppstarts-skedet kräver mycket arbete i form av undersökningar och ansvarsutredningar. Vanligen tar det flera år innan ett beslut har vunnit laga kraft. I efterföljande skede ingår ett omfattande och tekniskt svårt arbete för att granska och godkänna utredningar.
- Tillsynen ställer antingen krav på snabba beslut (t.ex. när föroreningar upptäcks i exploateringsprojekt/schaktentreprenader) eller på långsiktighet (ärenden som initieras av myndigheten vid nedlagda verksamheter). Tillsynsbehovet kan variera kraftigt mellan olika förorenade områden, och för ett och samma förorenade område över tid. Generellt är tillsynsbehovet mindre i det inledande skedet (initiering och förstudier), och ökar i takt med att undersökningar/utredningar fördjupas. Tillsynsbehovet är störst under åtgärdsskedet. Detta medför svårigheter att skapa balans i tillsynsinsatserna över tid. Nya utredningar behöver starta samtidigt som tillsynsbehovet ökar i de projekt som redan är påbörjade.

- Att två tillsynsmyndigheter är verksamma inom tillsynsområdet skapar viss otydlighet. Begränsade eller ovissa möjligheter till bidrag till objekt där det är delat ansvar (tillsyn/bidrag) kan försvåra möjligheten att driva ärenden framåt, då det är oklart om objektet prioriteras i åtgärdsskedet.

I övrigt har lämnats kommentarer om att takten i tillsynsarbetet och i arbetet med ansvarsutredningar är för låg, vilket medför att miljökvalitetsmålet En giftfri miljö inte kommer att kunna uppfyllas. En länsstyrelse anger att med nuvarande tilldelning av medel, kommer arbetet med att åtgärda objekt i riskklass 1 och 2 att vara klart om ca 160 år. Vidare konstateras att de statliga medlen inte räcker till alla objekt där ansvarig part saknas, och att det därmed uppstår ett stort frågetecken om hur denna del ska bekostas. När det gäller uppföljningen av genomfört arbete anges att mycket tid åtgår till tillsynsvägledning, och att denna tid inte går att särskilja från övrig tillsynstid.

#### FÖRSLAG PÅ ÅTGÄRDER

Utöver en bättre finansiering av tillsynsområdet så efterfrågas tydligare och enklare bestämmelser kring vem som är tillsynsmyndighet för förorenade områden och verksamheter, samt tydligare lagstiftning om hur tillsynsansvaret ska fördelas. Det föreslås vidare att bidragshanteringen för objekten med delat ansvar bör effektiviseras, och att Naturvårdsverket utarbetar en vägledning om hur tillsynsarbetet med delade tillsynsobjekt ska bedrivas. En länsstyrelse anser att länsstyrelserna ska ges ett utökat tillsynsansvar för områden med hög riskklass.

Det framhålls att det är viktigt att säkerställa att det finns egen juridisk kompetens inom området, och annat expertstöd i svåra komplicerade ärenden. Vidare föreslås att det ska skapas ett forum för att på ett enkelt sätt tillgängliggöra en konstant framväxande praxis på området.

Samarbetsprojekt (inom länsstyrelsen, inom länet och mellan länsstyrelser) inriktade mot praktiskt tillsyn (faktiska konkreta ärenden) föreslås. Detta för att öka effektiviteten kring vissa tillsynsinsatser, och kunna ge varandra stöd och erfarenheter. Vidare anges att man bör undvika att dela upp sakområdena när det gäller tillsynsinformation, utan istället öka samarbetet med tillsyn av miljöfarlig verksamhet och vattenverksamhet, t.ex. beträffande tillsynsutbildningar.

Ett förslag gällande pågående miljöfarlig verksamhet är att det bör vara möjligt att försöka arbeta in perspektivet förorenade områden i egenkontrollen, och ge verksamhetsutövarna ett större ansvar för att hantera frågan inom vissa ramar. Verksamheter i drift bör ta fram en strategi och handlingsplan för sitt arbete med förorenade områden. Detta bedöms medföra en ökad medvetenhet om frågorna, och att myndigheten kan fokusera på mer komplexa frågor. Ytterligare förslag är att aktivt söka upp verksamheter för att lyfta och diskutera efterbehandlingsfrågan.

Att i större utsträckning anpassa tillsynsvägledningen till de frågor som olika kommuner har funderingar kring föreslås vidare. Behovet av tillsynsvägledning varierar mellan olika kommuner med olika industristruktur och storlek, vilket gör att det ställs stora krav på tillgänglighet och flexibilitet hos den tillsynsvägledande myndigheten. Ett sätt kan vara gemensamma tillsynsprojekt där både kommuner och länsstyrelse deltar. Kommunalt deltagande och engagemang i länsstyrelsens ärenden (i respektive kommun) rörande efterbehandling kan också vara ett alternativ. Då kan länsstyrelsen använda sin egen tillsyn som ett sätt att vägleda om tillsyn. Handläggartreffar med möjlighet till diskussion kring praxis anser man även är en viktig del i tillsynsvägledningen.

### **3.2.6 Vattenverksamheter (11 kap)**

Samtliga länsstyrelser anger att resurserna är otillräckliga och att tillsynsområdet i hög grad styrs av inkommande ärenden t.ex. anmälningar om vattenverksamhet och klagomål, vilket gör att tiden för egeninitierad tillsyn ofta blir liten. Möjligheten att genom tillsyn säkerställa miljöbalkens mål och uppfylla uppdragen i åtgärdsprogrammen uppges därför vara mycket begränsad. En länsstyrelse påpekar att egeninitierad tillsyn inom området vattenverksamhet behöver ske i långt större omfattning för att god status ska vara möjlig att uppnå i länets vattenförekomster senast år 2015 eller 2021. Ett annat påpekande är att det inte sker någon planerad tillsyn över markavvattningsföretag, och att dammar tillsynas med en frekvens av 1 ggr/5 år.

Det pågående arbetet med verksamheter som ska prövas på nytt utifrån bestämmelserna i miljöbalken lyfts fram av några länsstyrelser. Arbetet innebär ett tvärsektorielt arbete mellan flera enheter och myndigheter, som behöver följas av en ny vägledning för hur en omprövning ska komma till stånd, drivas framåt samt handläggas. En synpunkt som lämnas är att i många fall är domar/tillstånd föråldrade eller saknas helt, vilket gör det i praktiken svårt för tillsynsmyndigheten att bedriva tillsyn. Det påpekas också att det finns ett fortsatt behov av stöd gällande verksamhetsutövarnas recipientkontroll och granskning av resultat från genomförda kontroller i vattenmiljön i samband med granskning av miljörapporter kopplat till vattendirektivets krav på övervakning.

Några länsstyrelser framhåller att det fortfarande är oklart vilka kontrollkrav de som tillsynsmyndighet kan ställa på en enskild verksamhetsutövare, vilket gör det svårt att säkerställa att verksamhetsutövare genomför nödvändig egenkontroll och har de kontrollprogram som behövs (åtgärds punkt 29 i Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram). Vidare att för vattenverksamheter som bedrivs med stöd av tillstånd från äldre lagstiftning än miljöbalken finns det en uppfattning bland flera verksamhetsutövare att reglerna om egenkontroll och kontrollprogram inte gäller deras verksamheter. Detta försvårar tillsynen och gör den mycket resurskrävande. Behovet av information till verksamhetsutövare bedömer en länsstyrelse överlag vara stort.

Ett annat påpekande gäller markavvattnings där det ibland kan finnas många adressater för tillsynen, eftersom det ofta saknas styrelser i samfälligheterna som har ansvaret för gemensamma vattenanläggningar. I kombination med minskat administrativt stöd, gör detta att det kan ta mycket arbetstid i anspråk för att bara ställa en enkel fråga till verksamhetsutövaren. Dessutom är antalet tillsynsobjekt mycket stort, uppgifterna om objekten begränsade, det saknas register och i många fall vet inte länsstyrelsen vem som äger anläggningen eller vem som är verksamhetsutövare. En länsstyrelse anser att det behövs en effektivisering av handläggningen av vattenverksamheter.

#### FÖRSLAG PÅ ÅTGÄRDER

För att förstärka resurserna och förbättra situationen för tillsynsområdet har ett par förslag lämnats. Ett är att införa årliga tillsynsavgifter för vissa större vattenverksamheter och att dessa avgifter, inklusive timavgift för tillsyn, ska gå direkt till tillsynsmyndigheten. Ett annat är att tillföra projektmedel, vilket skulle medföra att det kan bedrivas fler initiativärenden. Att det behövs mer långsiktighet i tillsynsarbetet är en aspekt som även tas upp, vilket man menar kräver en stabilare resurs- och personalsituation. En länsstyrelse anser att tillsynen av vattenskyddsområden bör delegeras till kommunerna som redan bedriver tillsyn i områdena, och att det ska lagstiftas om detta.

Några anger att det krävs ett kontinuerligt arbete internt med att upprätthålla och utveckla effektiva rutiner. Ett förslag är en tydlig prioritering av tillsynen för att effektivisera arbetet. Exempelvis genom att nedprioritera klagomålsärenden med ringa miljönytta till förmån för planerad tillsyn som bedöms ge större miljönytta. En länsstyrelse anser att en registrator skulle göra en stor skillnad och effektivisera arbetet. Det pågående projektet med syfte att utveckla ett IT-stöd för länsstyrelsernas handläggning av vattenverksamhet där en e-tjänst ingår är en åtgärd som redovisas. Med ett bra IT-stöd bedöms planeringen av tillsynen underlättas.

Ett par länsstyrelser framhåller att lagstiftningen behöver utvecklas för att tillsynen ska fungera ändamålsenligt och effektivt. Man nämner vidare att samverkan med kommunerna för dialog och gemensamma aktiviteter är viktigt för utvecklingen av verksamheten.

Tillsynvägledningen gällande vattenverksamheter har förbättrats anser ett par länsstyrelser. De uppger att i dagsläget är det inte något som saknas, och tillägger att vattenverksamhetsutredningen behöver inväntas. Andra länsstyrelser efterfrågar hjälp med vattenjuridisk kompetens från de centrala verken, bl.a. gällande gamla tillstånd/domar enligt äldre lagstiftning som fortfarande gäller parallellt med miljöbalkens krav. Även tillgång till gällande domar efterfrågas. Behovet av prejudicerande mål i tillsynen lyfts också fram. Därutöver önskas vägledning om vattenuttag (särskilt grundvattenuttag), om markavvattnings (som man menar verkar vara ett lite bortglömt område) samt handledning kring metoder för miljöanpassad rensning av

vattendrag. Fler förslag är anordnandet av träffar eller Lync-möten. En länsstyrelse anser att Naturvårdsverkets tillsynsvägledning även bör omfatta kommunerna.

### **3.2.7 Jordbruk och annan verksamhet (12 kap)**

Om tillsynsområdet uppger flertalet länsstyrelser att de i stort sätt enbart hanterar inkomna ärenden med anledning av knappa resurser. Eftersom beslut enligt 12 kap. 6 § inte alls eller mycket sällan följs upp med planerad tillsyn, bedömer en länsstyrelse att överträdelser inte upptäcks och att kunskapen om reglerna efterlevs blir låg. En länsstyrelse påpekar att arbetsområdet vägs mot reservatsbildning och skötsel av skyddade områden. Samtidigt prioriteras tillsyn som uppfattas ge bäst effekt i förhållande till förordningar, miljömål och regleringsbrev samt att klara handläggningstiderna för inkomna ärenden. En annan synpunkt är att bristen på tillsyn av vilthägn är allvarlig, eftersom erfarenheten visar att hägnen åldras snabbt. Verksamhetsutövarna är dessutom slarviga med underhåll, vilket kan leda till viltskador. En synpunkt rör långa ledningsdragningar (nätbolag och bredband) som kräver mycket stora resurser för uppföljning.

Det anges vidare att samrådsmetodikerna kan utvecklas, och att det finns ett behov av att effektivisera tillsynsområdet.

#### **FÖRSLAG PÅ ÅTGÄRDER**

Samtliga länsstyrelser bedömer att det behövs ökade resurser för tillsynsområdet, och i några fall även till den egna tillsynsvägledningen. Åtgärder som därutöver nämns är fortsatt utveckling av rutiner för intern samverkan, och gemensamma samrådsrutiner med större externa verksamhetsutövare. Ett par länsstyrelser anser att kunskapen om värdefulla naturmiljöer överlag behöver öka, och att det behövs åtgärder så att mer information och rådgivning om dessa områden kan ges. Tillsynsvägledning från centrala myndigheter efterfrågas.

### **3.2.8 Kemiska produkter och biotekniska organismer (14 kap)**

Den främsta synpunkten som länsstyrelserna lämnar är att tillsynen enligt 14 kap. miljöbalken sker i relativt begränsad omfattning. Tillsynen sker främst i samband med tillsyn enligt 9 kap. miljöbalken, vid inspektion av de egna tillsynsobjekten. En länsstyrelse uppger att under 2013 genomfördes ingen tillsyn på eget initiativ. Ett annat påpekande är att det finns ett stort behov av att informera allmänhet, byggbranschen och företag som kasserar, omhändertar och hanterar uttjänta vitvaror, luftkonditioneringsanläggningar m.m. hur dessa ska omhändertas på ett miljöriktigt sätt.

#### **FÖRSLAG PÅ ÅTGÄRDER**

Eftersom frågorna upplevs som svåra anger några länsstyrelser att det behövs åtgärder för att höja handläggarnas kompetens inom området. Vägledning inom Reach-tillsyn efterfrågas. Enstaka synpunkter och önskemål har lämnats om metodutveckling, planläggning och om utökade resurser.

### 3.2.9 Avfall och producentansvar (15 kap)

Hur kompetensen inom tillsynsområdet ska upprätthållas är den främsta synpunkten som länsstyrelserna redovisar i detta avsnitt. Frågan berörs gällande polisens och Tullverkets tillsynskampanjer om gränsöverskridande transporter av avfall. Kraven som ställs på länsstyrelsens deltagande uppges vara svåra att tillmötesgå. Tillsynen rör ett litet antal ärenden. Det ställs höga krav på kompetens, och det förväntas ett agerande med mycket kort varsel. En länsstyrelse konstaterar att tillsynssamarbetet resulterat i fler stoppade illegala transporter i länet under 2013 jämfört med tidigare år. Även inom detta tillsynsområde anges att resurserna är knappa, och att egeninitierad tillsyn inte utförs i tillräcklig utsträckning.

#### FÖRSLAG PÅ ÅTGÄRDER

Det föreslås utökade resurser dels för egeninitierad tillsyn rörande gränsöverskridande transporter av avfall, dels för arbete tillsammans med kommun och polis. Andra åtgärder är kompetensutveckling, och mer länsövergripande samarbete och erfarenhetsutbyte mellan handläggare verksamma inom tillsynsområdet. En länsstyrelse anser att det är bra om förslaget om koncentration av tillsyn träder i kraft.

Ett förslag är att utveckla ett nationellt register (i stället för regionala) i något redan existerande system (Platina, Miljöreda). Det föreslås även nationella nätverk/noder för samordning av verksamheten och årliga möten via Lync.

Synpunkterna som lämnats om tillsynsvägledning gäller fortsatta centrala satsningar, mer tillsynsvägledning om gränsöverskridande transporter av avfall samt metodutveckling och planläggning.

### 3.2.10 Naturvårdsverkets bedömning

Vi anser att enkätsvaren ger en god överblick och insyn i hur länsstyrelserna idag upplever att förutsättningarna är för genomförande av tillsyn och tillsynsvägledning enligt miljöbalken. Vidare konstaterar vi att arbetssättet att genom en enkät inhämta tillsynsdata är en effektiv och förhållandevis arbetsbesparande metod. Enkäten gav ett heltäckande och delvis jämförbart underlag, se även avsnitt 3.1. Underlaget ger en beskrivning av vilka utvecklingsbehoven är inom de olika tillsynsområdena, och det lämnas flera förslag på åtgärder som bör utredas vidare eller som skulle kunna vidtas direkt. Det är ett omfattande område som belyses, och det är andra aktörer och intressenter utöver länsstyrelserna som är berörda. Sammantaget medför det därför att vi nu väljer att endast fokusera på några frågor.

#### REDOVISADE DATA

Några detaljerade generella slutsatser bör inte dras av de redovisade siffrorna gällande de olika tillsynsområdena och VÄS-koderna, eftersom enkäten behöver vidareutvecklas. En övergripande slutsats är dock att uppgift om tillsynsbehov och planerad tillsynstid i varierande stor utsträckning saknas inom alla tillsynsområden. Det är således viktigt att Naturvårdsverket i dialog med länsstyrelserna framöver



fokuserar på vad som behöver göras för att förbättra planeringen och skapa bättre förutsättningar för en övergripande uppföljning av tillsyn och tillsynsvägledning inom miljöbalkens område. I arbetet bör bl.a. de utredningar<sup>7</sup> som genomförts av Miljösamverkan Sverige ingå.

#### UTVECKLINGSBEHOV

I likhet med redovisningarna föregående år<sup>8</sup> konstaterar vi att det behöver göras en mer grundlig översyn av organisation och ansvarsfördelning för all tillsyn enligt miljöbalken samt EU-förordningar inom miljöbalkens tillämpningsområde. Detta mot bakgrund av ett allt komplexare regelverk och de svårigheter de operativa tillsynsmyndigheterna - denna gång landets länsstyrelser - anger att de har att klara sina uppdrag fullt ut. Vi ser därför den pågående myndighetsöversynen inom miljöområdet (dir. 2013:101) som ett första steg på vägen. Utredningen fokuserar framförallt på de centrala förvaltningsmyndigheterna under Miljödepartementet och några stiftelser. Länsstyrelsernas synpunkter ger dock en lägesrapport som bör vara användbar för utredningen. Detta gäller framförallt de delar som rör tillsynens finansiering, kompetensförsörjning och tillsynsvägledningsbehoven. En kompletterande beskrivning av förutsättningarna för kommunal tillsyn ges bl.a. i forskarrapporten Effektiv miljötillsyn<sup>9</sup> och i vår redovisning 2013.

När det gäller finansieringen av länsstyrelsernas operativa tillsyn hänvisar vi till redovisningen 2012, där vi redogjorde för vår bedömning.

Vi lämnade i december 2013 förslag på etappmål i miljömålssystemet för efterbehandling av förorenade områden. En tydligare fördelning av tillsynsansvaret identifierades i detta sammanhang som en viktig åtgärd inom insatsområdet ”Tillsynsdriven och frivillig efterbehandling”. På sikt bidrar en effektivare tillsyn till att uppnå preciseringen under miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö; ”Förorenade områden är åtgärdade i så stor utsträckning att de inte utgör något hot mot människors hälsa och miljön”. Vi har i regleringsbrevet för 2014 fått ett regeringsuppdrag gällande tillsynsansvar över förorenade områden. Regeringsuppdragets syfte är att utforma författningsförslag som leder till en tydlig ansvarsfördelning mellan kommuner och länsstyrelser i tillsynen över förorenade områden för pågående och nedlagd verksamhet, blandförorenade områden, miljöriskområden, exploateringar och nedlagda deponier. Uppdraget ska redovisas i maj 2014

Synpunkterna om uppföljning och utvärdering samt om tillsynsvägledning i övrigt redogör vi för under avsnitt 4.

---

<sup>7</sup> Optimal tillsynsplan, slutrapport juni 2011. Exempelsamling för utredning av tillsynsbehov samt tillsynsplaner för länsstyrelsernas naturvårdsarbete, september 2007. Behovsutredning, mars 2014 (rapportutkast).

<sup>8</sup> Dnr NV-01466-12, NV-02398-13.

<sup>9</sup> Effektiv miljötillsyn, Naturvårdsverkets rapport 6558

## 3.3 Effektiviserings- och utvecklingsarbete

### 3.3.1 Åtgärder som vidtagits och åtgärder som planeras

Syftet med frågorna under avsnittet Effektiviserings- och utvecklingsarbete i enkäten var att fånga upp och sprida information om vidtagna åtgärder och utvecklade metoder som underlättar tillsynen. Frågorna gällde redovisningsåret samt planerade åtgärder för kommande verksamhetsår.

Några exempel:

- Gotland har inrättat en tillsynsvecka för hela länsstyrelsen. Det är en kraftsamling som underlättar den gemensamma planeringen av egeninitierad tillsyn. Arbets sättet innebär samsyn om tillsynsmetodik internt och tillfälle för kompetensutveckling. Tillsynsveckan har gett en ökad fokus på Länsstyrelsens roll i media och inneburit att den egeninitierade tillsynen ökat. För bättre effektivitet och tydlighet kan det vara bra att fokusera på en typ av verksamhet per år.
- Västerbotten har genomfört ett projekt inom Miljösamverkan om egenkontroll med fokus på riskbedömning - exempel på systemtillsyn. Länsstyrelsen och fem av länets kommuner deltog. Projektet genomfördes för att öka verksamhetsutövarnas kunskaper om hur en riskbedömning ska utformas i det systematiska egenkontrollarbetet enligt miljöbalken. I projektet fick 121 verksamheter sin egenkontroll och riskbedömning granskad av tillsynsmyndigheten. Miljöhandläggarna fick bland annat erfarenhet av att arbeta i projektform. Verksamhetsutövarna erhöll ökad kunskap om egenkontroll och riskbedömningar.
- Örebro bedriver tillsyn när det gäller kommersiell verksamhet med hotade arter i djuraffärer och djurparker tillsammans med djurskyddsinspektörerna. Samverkan sker även med kollegor på andra länsstyrelser.
- Örebro har genomfört ett projekt som gått ut på att genom en koppling mellan den för allmänheten öppna Artportalen och Länsstyrelsernas GIS-miljö synliggöra i Artportalen inrapporterad förekomst av fridlysta och rödlistade arter. Detta instrument har förenklat prövning och tillsyn oerhört. Artportalskopplingen har även tillgängliggjorts för andra myndigheter och kommuner som ett instrument för förenklad prövning.
- Kronoberg har tagit fram handlägningsrutiner för miljöstraffavgifter. Det är en steg för steg beskrivning av hur handläggningen ska gå till som innehåller hänvisning till var man hittar alla dokument som ska skickas till verksamhetsutövarna och till Kammarkollegiet. Handläggningen av ärendena går snabbare och håller högre kvalitet. Rutinen har bidragit till ökad samsyn och en jämnare nivå i hanteringen av ärendena.
- Jönköping har under året påbörjat arbetet med en metod för att effektivare avgöra behörig tillsynsmyndighet när det gäller förorenade områden på ett planerat sätt för ett större antal objekt. Arbetet kommer att resultera

i ett verktyg som ger möjlighet att bedöma tillsynsmyndighet och fördela objekten mellan tillsynsmyndigheterna. Åtgärden leder till en effektivare tillsyn då prioriteringen av tillsynen kan utgå från ett känt behov, och där objekt inte tillåts utgöra risk utan att hanteras av det skäl att tillsynsmyndighet inte är utredd.

- Kronoberg har infört en arbetsmetod som innebär stämpling av ärenden. Vid 12:6 samråd som lämnas utan anmärkning påstämplas handlingen på framsidan istället för att skriva ett beslut. Arbetsmetoden innebär en tidsbesparing. Länsstyrelsen planerar också att införa ett teamarbete där handläggarna sitter i grupp och snabbt handlägger ärenden (s.k. KNIPS-arbete).
- Västra Götaland har ändrat hanteringen av anmälningar av vattenverksamhet för fiberledningar i vatten vid utbyggande av bredband. Då antalet fiberledningsärenden ökat drastiskt till följd av stöd som beviljas för utbyggnad av bredband till främst landsbygden så har behovet av en fungerande samarbetsprocess mellan länsstyrelsens enheter ökat och handläggningstiderna för ärendena har varit alldeles för långa. En projektgrupp med representanter från alla berörda enheter tillsattes för att förbättra processen för att kunna ge snabbare och fler samlade beslut till verksamhetsutövarna. Ny rutin för enklare och mer standardiserad hantering genomfördes för bland annat anmälan om vattenverksamhet. Information togs fram och lades ut på hemsidan gällande tillstånds-, samråds- och anmälningsprocessen för att förenkla för fiberföretagen.
- Östergötland har påbörjat ett arbete med att upprätta ett register över ägare och/eller verksamhetsutövare för dammanläggningar. För att få fram ägare, verksamhetsutövare för olika dammanläggningar har Länsstyrelsen beställt uppgifter från lantmäteriet som kopplas till den fastighet där anläggningen ligger. Resultatet används sedan för att skicka ut en förfrågan angående vem som äger anläggningen och/eller bedriver verksamheten. När Länsstyrelsen väl vet vem de ska vända sig till har de möjlighet att sprida information och bedriva planerad tillsyn. Detta kommer även att underlätta vid den årliga rapporteringen av egenkontroll till Svenska Kraftnät.
- Östergötland har under 2013 påbörjat ett geografiskt tillsynsprojekt i samarbete med Norrköpings kommun där flera av länsstyrelsens enheter och grupper deltar och genomför projektet. Ett område med flera industrier och andra miljöpåverkande aktiviteter med stor miljöpåverkan valdes där omkringliggande vattenförekomster inte klarar miljö kvalitetsnormerna för vatten. Inom området har tillsyn bedrivits med fokus på påverkan på vatten. De långsiktiga målen är att förbättra den ekologiska och kemiska statusen i närliggande vattenförekomster, att öka samverkan mellan olika tillsynsaktörer samt att utarbeta en metod för geografisk tillsyn som kan användas för fler områden. Projektet kommer att avslutas under 2014.

### 3.3.2 Naturvårdsverkets bedömning

Vi konstaterar att det finns många bra exempel på åtgärder för att effektivisera och utveckla tillsynsarbetet. Samtliga exempel som länsstyrelserna redovisat finns i bilagan. En fördjupad kunskap och erfarenhetsutbyte mellan länsstyrelserna kring erfarenheterna av åtgärderna är önskvärd för att de goda idéerna ska komma fler till del. Vi rekommenderar därför ett systematiskt erfarenhetsutbyte mellan länsstyrelserna med syfte att lära av varandras erfarenheter.

Flera länsstyrelser har under året fokuserat sitt tillsynsarbete genom att t.ex. genomföra en särskild tillsynsvecka eller tillsynsprojekt inom prioriterade eller geografiskt avgränsade områden. Arbets sättet har skapat utrymme för mer egeninitierad och förebyggande tillsyn.

Samverkan såväl inom länsstyrelserna som med andra myndigheter och verksamhetsutövare samt även digital samverkan leder ofta till t.ex. ökad samsyn, kompetensutveckling och resursbesparing.

Nya arbetssätt och rutiner för att hantera t.ex. 12:6-samråd, miljö sanktionsavgifter, granskning av miljörapporter, energitillsyn, anmälan om vattenverksamheter och ansvarsutredningar inom förorenade områden kan innebära effektivare handläggning, jämnare kvalitet och ökad samsyn.

## 3.4 Samverkan

### 3.4.1 Miljösamverkan Sverige

Syftet med frågorna under avsnittet Samverkan i enkäten var att identifiera aktuella samverkansformer, t.ex. nätverks- och handläggartreffar, gemensamma projekt, utbildningar och seminarier genomförda under redovisningsåret. Av enkätsvaren framgår att majoriteten (20 av 21) av länsstyrelserna deltar aktivt i arbetet som utförs inom Miljösamverkan Sverige genom exempelvis sin medverkan i styrelsearbetet, nätverkets projekt som projektledare eller som projektmedverkande, samt via sitt deltagande i workshops och seminarier. Många uppger att flera handläggare deltagit i höstens tillsynsutbildning, och att de tar del av de rapporter och handläggningsmaterial som tagits fram inom nätverket.

En informatör vid en länsstyrelse har vidare anlitats för att bygga en ny webbplats för Miljösamverkan Sverige, samt en gemensam webbplats för samtliga miljösamverkan i landet.

**Avslutade 2013**

- Tillsyn miljö kvalitetsnormer vatten (webbaserat handläggarstöd)
- REACH i tillsynen (tillsynskampanj, "lathund" för kemikalietillsyn)
- Artskydd (förstudie om bl. a länsstyrelsernas behov av tillsynsvägledning)
- Samråd enligt 6 kap. miljöbalken (handläggarstöd och en informationsskrift till sökande)
- Hälsoskydd samverkansträff

**Pågående 2013**

- Behovsutredning (mer användbara och jämförbara behovsutredningar)
- Tillsyn markavvattning (gemensamma utgångspunkter för tillsynen av markavvattningsföretag)

**Startade 2013**

- Tillsyn vattenkraftverk och dammar (handläggarstöd)
- Lagen om allmänna vattentjänster och VA-planering (förbättrat handläggarstöd, nulägesanalys, gemensam webbtex, folder till kommunerna)

Projekt och arbetsgrupper som en eller flera länsstyrelser angett att de medverkat i 2013.

**3.4.2 Regional samverkan**

Under året har en omfattande verksamhet bedrivits i de tolv regionala nätverken för miljösamverkan. Flera projekt har genomförts eller pågår visar enkätsvaren. Ett stort antal temadagar, seminarium, utbildningar, workshops och handläggarträffar med olika inriktning har vidare ordnats. Planeringen av "Miljösamverkan i Norrbotten" pågår, och ett första ägarmöte med alla kommuner har genomförts.

Miljösamverkan Västerbotten	<ul style="list-style-type: none"> <li>○ Egenkontroll med fokus på riskbedömning</li> <li>○ Inventering av nedlagda deponier</li> <li>○ Att använda avfall för anläggningsändamål</li> </ul>
Miljösamverkan Sydost	<ul style="list-style-type: none"> <li>○ Riskklassning av deponier</li> <li>○ Flera projekt inom förorenade områden</li> </ul>
Miljösamverkan Värmland	<ul style="list-style-type: none"> <li>○ Större avlopp</li> </ul>
Miljösamverkan Jönköping	<ul style="list-style-type: none"> <li>○ Kunskapsprojekt Vindval</li> </ul>
Miljösamverkan Västra Götaland	<ul style="list-style-type: none"> <li>○ Verkstadsindustri</li> <li>○ Förorenade områden – strategiskt arbete</li> <li>○ Dagvatten</li> <li>○ Bräddningar</li> <li>○ Is i livsmedelsanläggningar</li> <li>○ Hälsoskydd idrottslokaler/gym och hotell/andra tillfälliga boenden</li> </ul>
Miljösamverkan Stockholms län	<ul style="list-style-type: none"> <li>○ Vägledning för dagvatten i tillsynen</li> <li>○ Handläggningsrutiner för trafikbuller</li> <li>○ Bullerutbildning</li> </ul>

Aktuella projekt som redovisats i enkätsvaren.

Några länsstyrelser uppger att det bedrivs miljösamverkan i andra former. Inom exempelvis Mälardalen (Örebro, Gotland, Södermanland, Uppsala, Stockholm, Västmanland) och Dalarna har flera samverkansaktiviteter genomförts, bl.a. inom förorenade områden.

Länsstyrelserna i Västmanland, Dalarna och Uppsala har viss informell samverkan. De bjuder in varandra till vissa utbildningar och handläggarträffar, och har också genomfört tillsynsprojekt tillsammans.

Länsstyrelserna i Stockholm och Västmanland har deltagit i samverkansprojektet ”Tillsyn och Brott”, som ursprungligen tagits fram som ett inlägg i Rikspolisstyrelsens och Åklagarmyndighetens gemensamma strategi mot miljöbrott. Projektet som bedrivs i ett geografiskt avgränsat och sammanhållet område, och omfattar ett antal kommuner, polismyndigheten och berörda miljöåklagare. I projektet ingår att genomföra en gemensam utbildning och att därpå ta fram åtgärder för att förebygga, uppdaga och lagföra överträdelser av miljöbalken.

### **3.4.3 Naturvårdsverkets bedömning**

Av enkäten framgår att det är en bred, omfattande och uppskattad verksamhet som sker inom Miljösamverkan Sverige och i de regionala nätverken för samverkan. Samverkan kan medföra samordningsvinster och bidra till att skapa bättre förutsättningar och utrymme för egeninitierade tillsynsinsatser. Vi bedömer att detta exempelvis avspeglas i önskemålen om fler gemensamma tillsynskampanjer, se vidare avsnitt 3.2.

En mer formaliserad regional samverkan finns inte i alla län, vilket vi bedömer att det bör finnas.

## 3.5 Tillsynens betydelse för att nå miljömålen

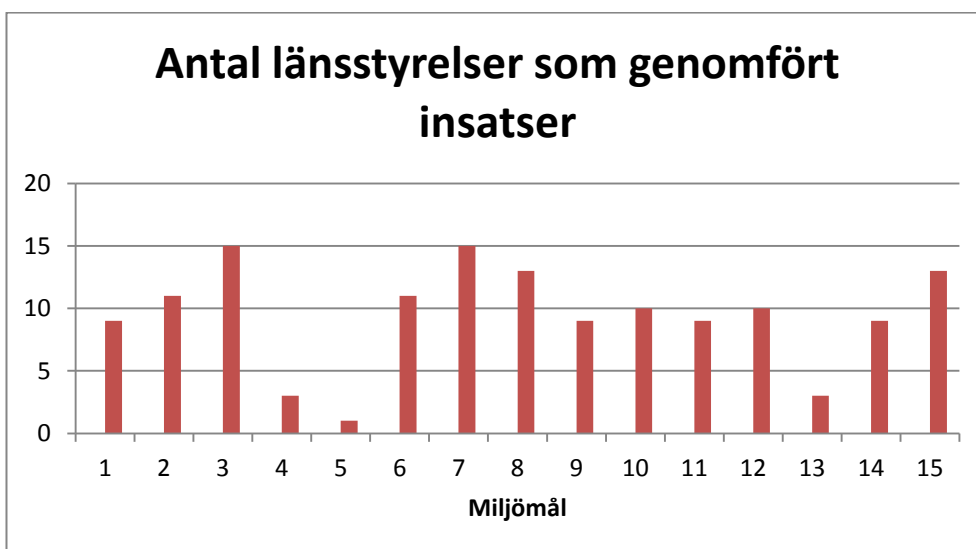
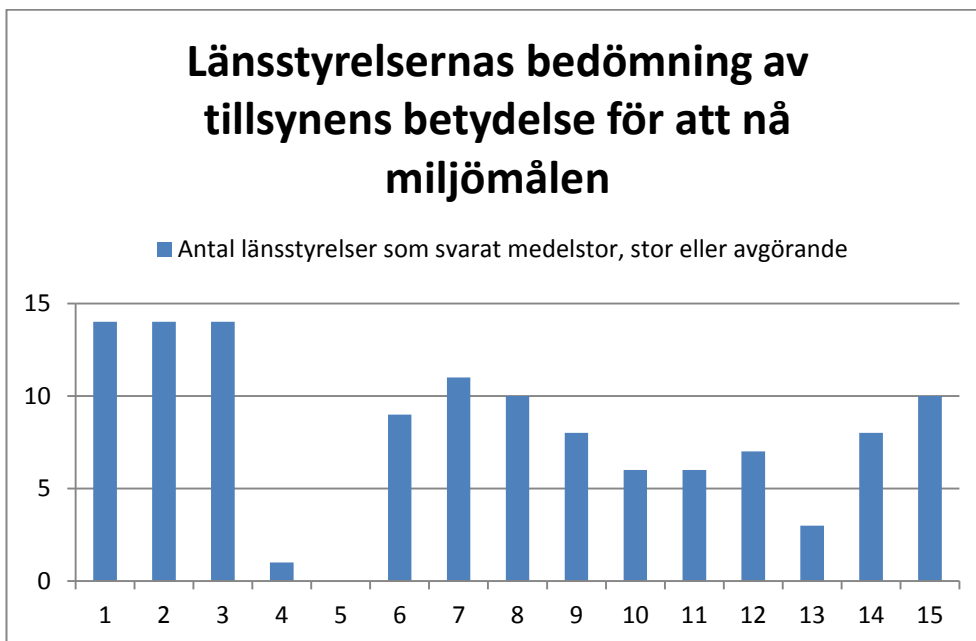
### 3.5.1 Genomförda tillsynsinsatser som främjar miljömålen

Syftet med frågorna under avsnittet Tillsynens betydelse för att nå miljömålen i enkäten var att undersöka hur tillsynen fungerar som styrmedel och om det skiljer i hur effektivt tillsynen fungerar som styrmedel inom olika målområden. Svaren är tänkta att utgöra ett underlag inför den fördjupade utvärderingen av miljökvalitetsmålen.

Frågorna gällde år 2013 och syftade till att identifiera tillsynsinsatser som bedöms ha särskild betydelse för målområdet. Vid bedömningen ombads länsstyrelserna göra en jämförelse med alla andra samhällseliga åtgärder och styrmedel som också påverkar förutsättningarna att nå respektive mål.

Tillsynsinsatser har genomförts inom samtliga målområden. Inom områdena Giftfri miljö och Levande sjöar och vattendrag uppger 15 av 21 länsstyrelser att de genomfört åtgärder. De områden där minst antal länsstyrelser uppgett att de genomfört insatser är Säker strålmiljö, Skyddande ozonskikt och Storslagen fjällmiljö.

Några länsstyrelser har lämnat kommentarer om att det är svårt att bedöma vilken betydelse tillsynen har för att nå generationsmålet och miljökvalitetsmålen, och att det blir generella bedömningar mellan tummen och pekfingret. En länsstyrelse svarar att det är mindre lämpligt att utvärdera miljötillsynen mot miljömålen. De menar att den relevanta frågan är om Sverige har det regelverk som behövs för att säkerställa att miljökvalitetsmålen nås. Miljötillsyn är inte ett styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen utan ett styrmedel för att skapa följsamhet kring meddelade lagar och föreskrifter.

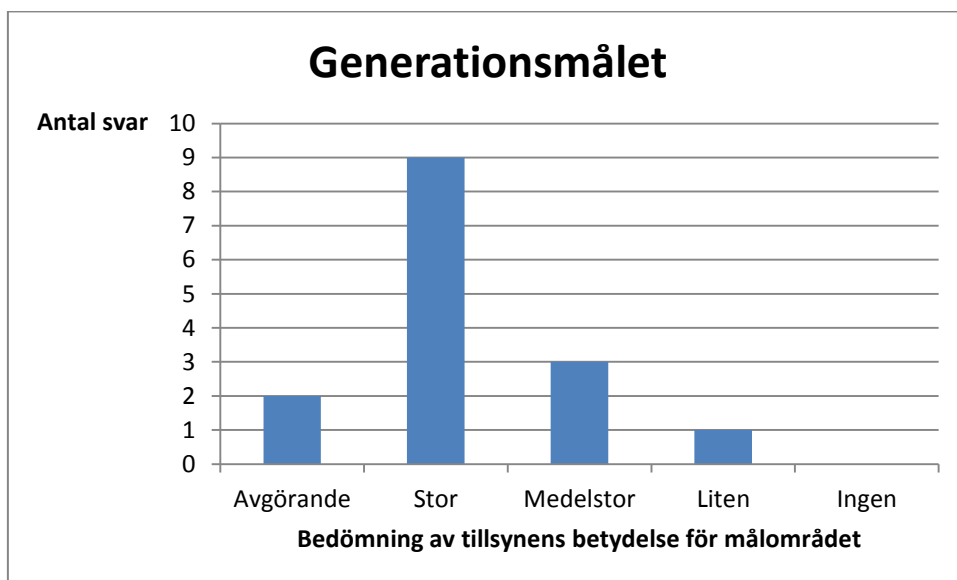


Antal länsstyrelser som angett att de genomfört tillsynsinsatser för respektive miljömål (1-15)

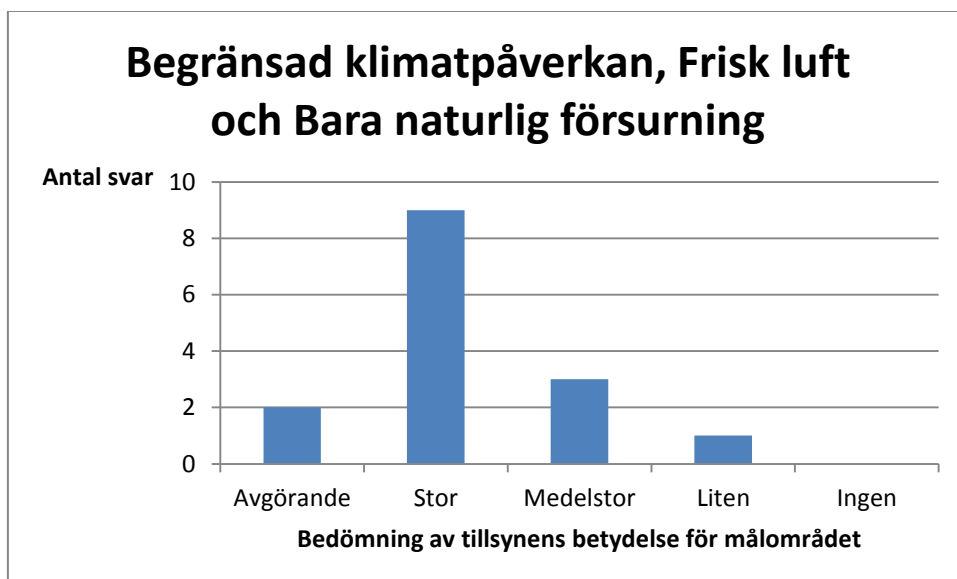
<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Generationsmålet</li> <li>2. Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft och Bara naturlig försurning</li> <li>3. Giffri miljö</li> <li>4. Skyddande ozonskikt</li> <li>5. Säker strålmiljö</li> <li>6. Ingen övergödning</li> <li>7. Levande sjöar och vattendrag</li> <li>8. Grundvatten av god kvalitet</li> </ol>	<ol style="list-style-type: none"> <li>9. Hav i balans samt levande kust och skärgård</li> <li>10. Myllrande våtmarker</li> <li>11. Levande skogar</li> <li>12. Ett rikt odlingslandskap</li> <li>13. Storslagen fjällmiljö</li> <li>14. God bebyggd miljö</li> <li>15. Ett rikt växt- och djurliv</li> </ol>
----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------



### 3.5.2 Länsstyrelsernas bedömning av tillsynens betydelse

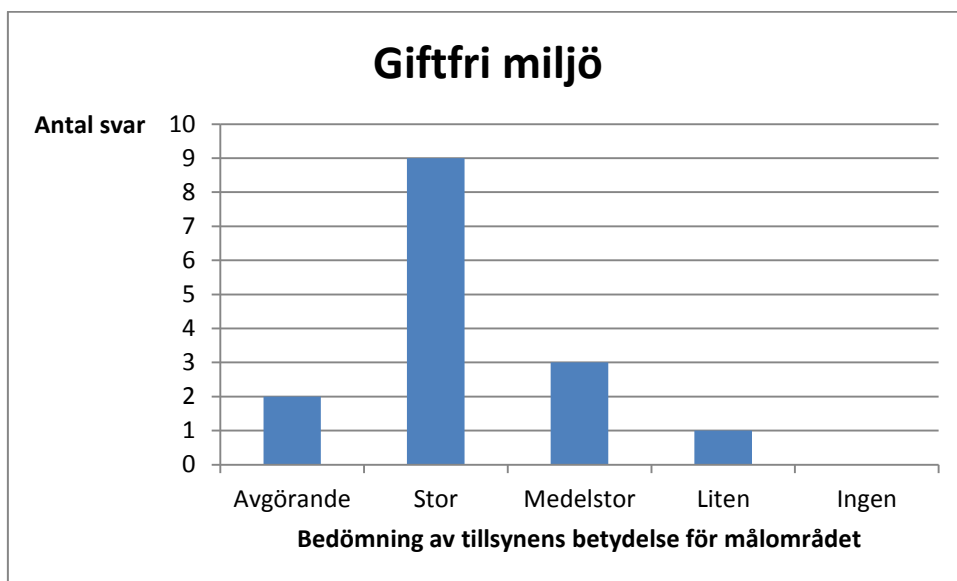


Flera länsstyrelser framhåller att all tillsynsverksamhet främjar en hållbar utveckling som har stor betydelse för generationsmålet. Att kunna bedriva en egeninitierad tillsyn är viktigt för att bidra till att nå miljömålet. Men eftersom ansvaret för en stor del av tillsynen som behövs för att nå miljömålen ligger hos landets kommunala miljönämnder är länsstyrelserna tillsynsvägledning gentemot dessa en minst lika viktig fråga.



Flera länsstyrelser har genomfört insatser när det gäller energieffektiviseringar. Det har handlat om t.ex. fokusering på energifrågor under en särskild tillsynsvecka, utbildning av kommunala inspektörer och i samband med yttranden och tillsynsbe-

sök. Övriga insatser som främjar målområdet är t.ex. aktiviteter för att främja biogasutvecklingen och särskilda tillsynsinsatser vid företag med VOC-utsläpp<sup>10</sup>.



Flertalet av de länsstyrelser som genomfört insatser av betydelse för målområdet nämner tillsyn när det gäller förorenade områden. Det handlar både om löpande tillsyn och egeninitierade efterbehandlingsprojekt. Övriga insatser som lyfts fram är Reach-tillsyn, växtskyddshantering och tillsyn när det gäller gränsöverskridande avfallstransporter.

#### SKYDDANDE OZONSKIKT

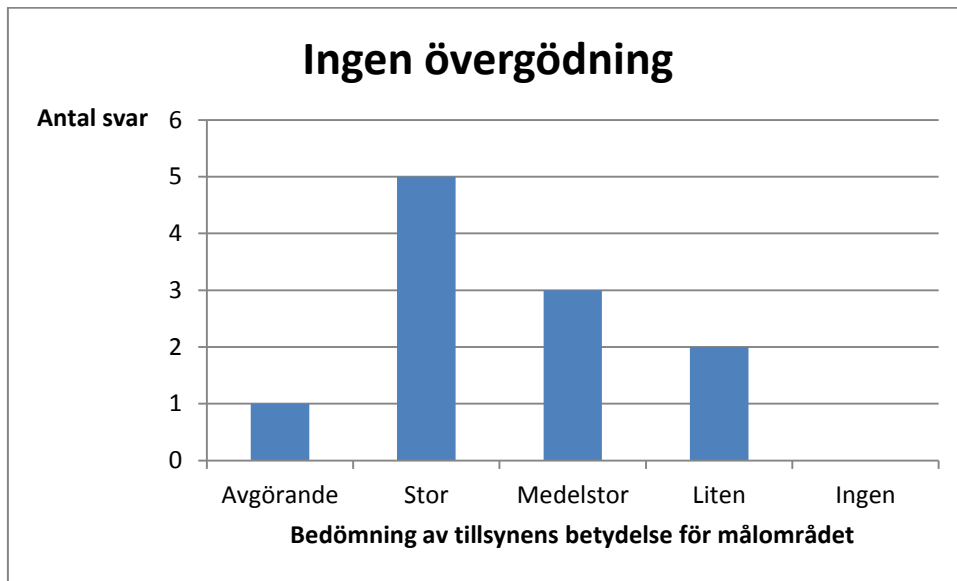
Endast tre länsstyrelser har uppgett att de genomfört tillsynsinsatser som främjar miljömålet. Det handlar då i första hand om löpande tillsyn när det gäller köldmedierapportering och gränsöverskridande transporter av t.ex. uttjänta kylskåp.

#### SÄKER STRÅLMILJÖ

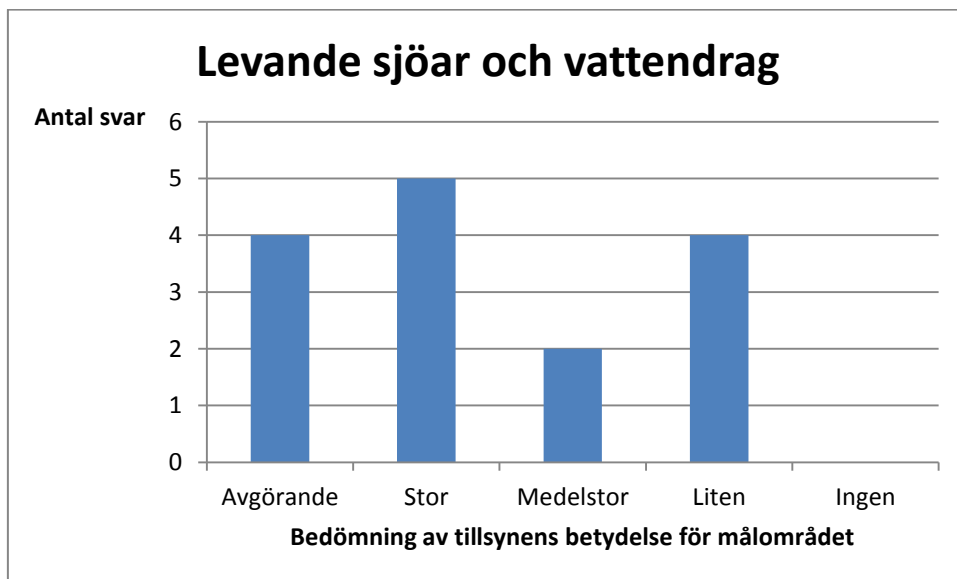
Endast en länsstyrelse har uppgett att de genomfört insatser i form av löpande ärendehandläggning som är relevant för målområdet.

---

<sup>10</sup> Volatile organic compounds, lättflyktiga organiska föreningar.

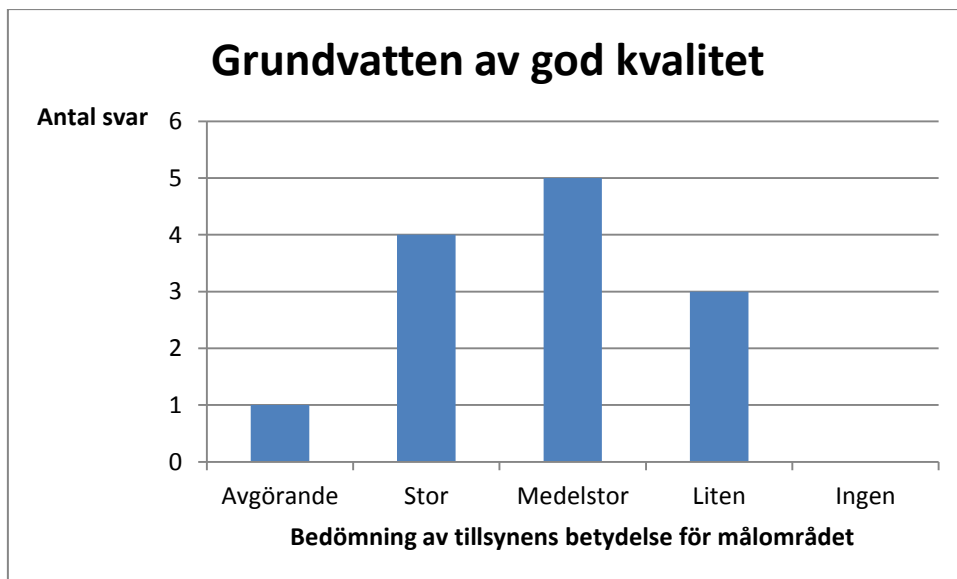


Ett par länsstyrelser uppger att de genomfört insatser för att få lantbruk att ingå i gemensam vattenrecipientkontroll. Andra insatser handlar om tillsyn för att driva på frågan om omprövning av reningsverk med gamla tillstånd, markavvattningsändren, granskning av miljörapporter inom specifika branscher t.ex. lantbruk och tillsyn av strandskyddsområden.

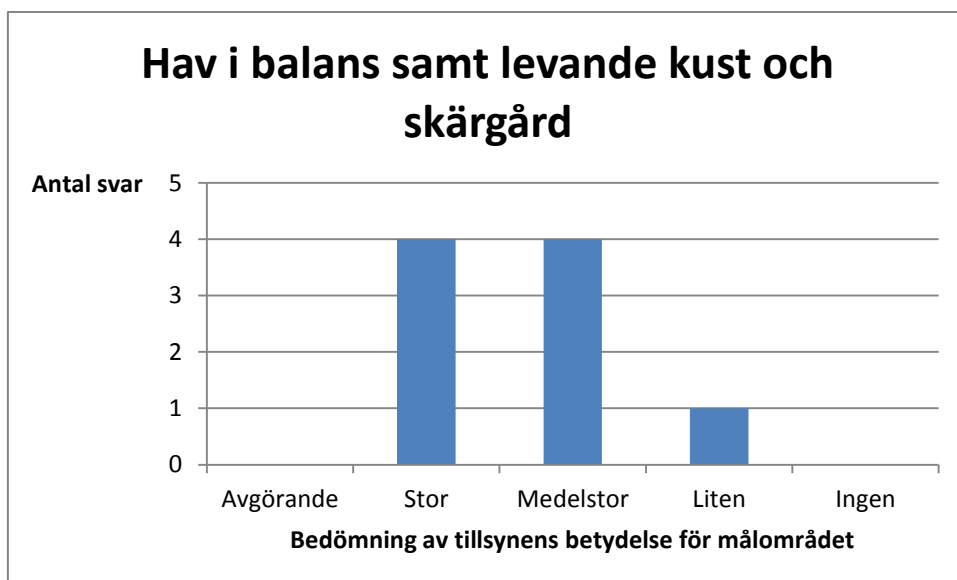


Flera länsstyrelser uppger att de arbetar med både egeninitierad tillsyn och tillsyn som påkallats utifrån. En länsstyrelse har under 2013 arbetat med att få verksamhetsutövare som äger kraftverk och dammar och som saknar tillstånd att söka miljöbalkstillstånd till sin verksamhet. På så sätt förses verksamhetsutövarna med villkor som bidrar till att miljökvalitetsmålet kan uppnås. Utan en egeninitierad tillsyn i tillräcklig omfattning bedömer länsstyrelsen att miljökvalitetsmålet inte kommer att kunna uppnås.

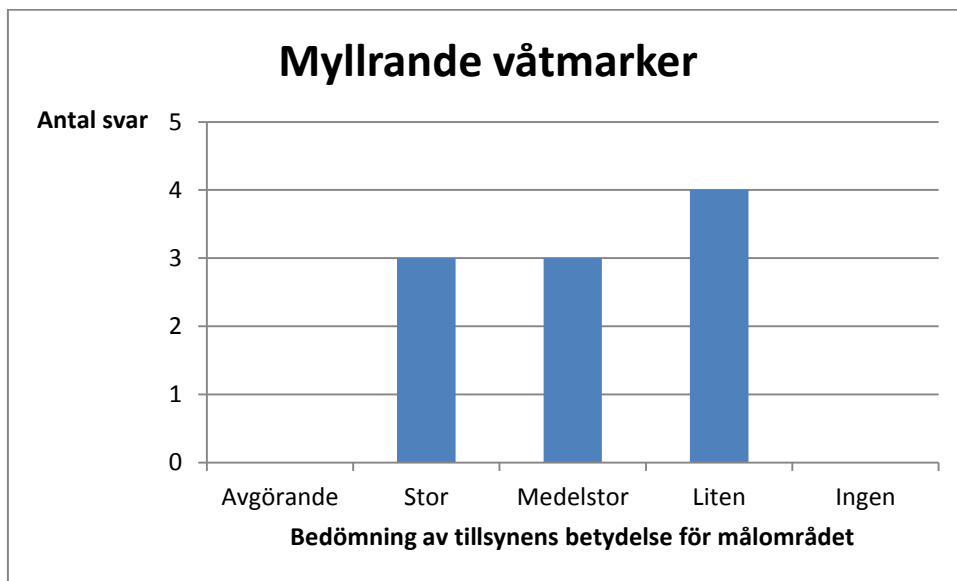
En annan länsstyrelse arbetar aktivt för att få ett mer sammanhållet vattendragstänk när det gäller arbetet med tillsyn och tillstånd för vattenanläggningar. Det vill säga att man tittar på vattendraget istället för enbart anläggning och utifrån flera miljömål.



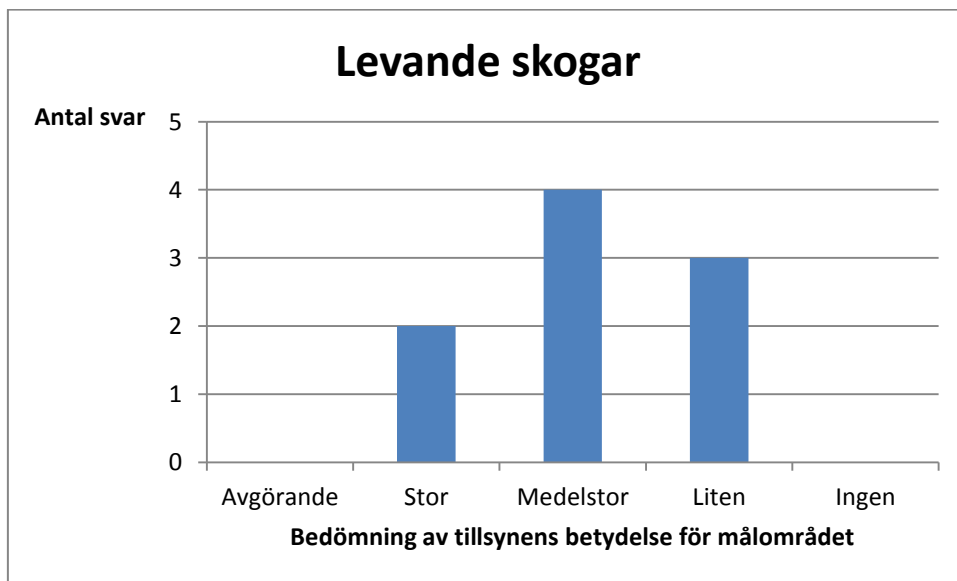
Insatser som lyfts fram gäller tillsyn på förorenade områden och bildande av vattenskyddsområden.



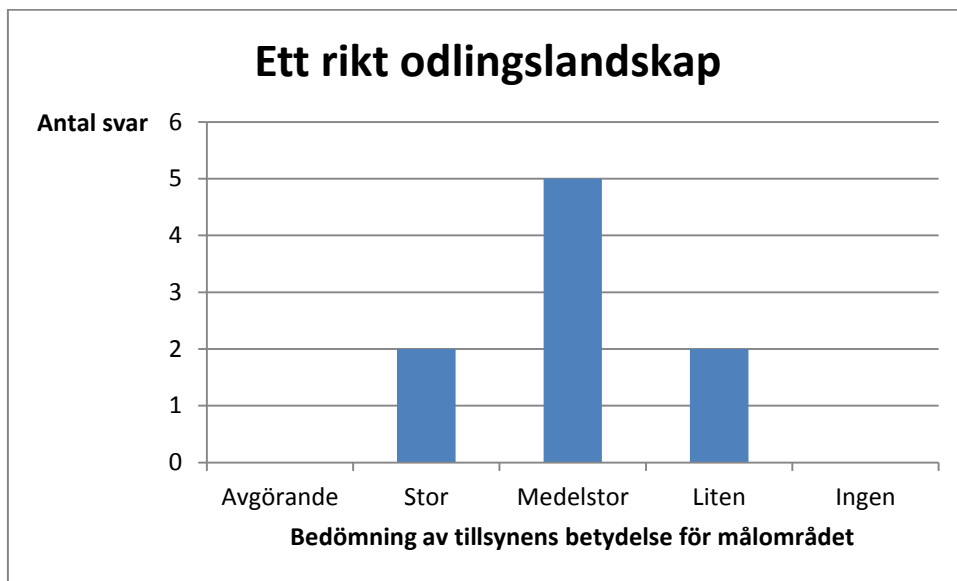
Tillsyn när det gäller strandskydd nämns av flera länsstyrelser som en viktig insats för att främja målområdet. En länsstyrelse uppger att de ofta förelägger om lämpliga försiktighetsmått i anmälningsärenden för att främja hav i balans och levande kust och skärgård. Om åtgärden inte kan godtas förbjuder länsstyrelsen den.



De flesta länsstyrelser ger som exempel löpande hantering av anmälningssärenden om vattenverksamheter och våtmarker samt inkomna klagomål/anmälningssärenden om markavvattning. En länsstyrelse uppger att de i möjligast mån försöker styra undan miljöfarliga verksamheter från värdefulla naturliga våtmarker och ber sökanden hitta andra alternativ för t.ex. vägar över vårmarkscomplex.



Huvuddelen av tillsynen sköts av Skogsstyrelsen. Länsstyrelsen genomför tillsyn när det gäller t.ex. efterlevnad av reservatsföreskrifter och samråd.



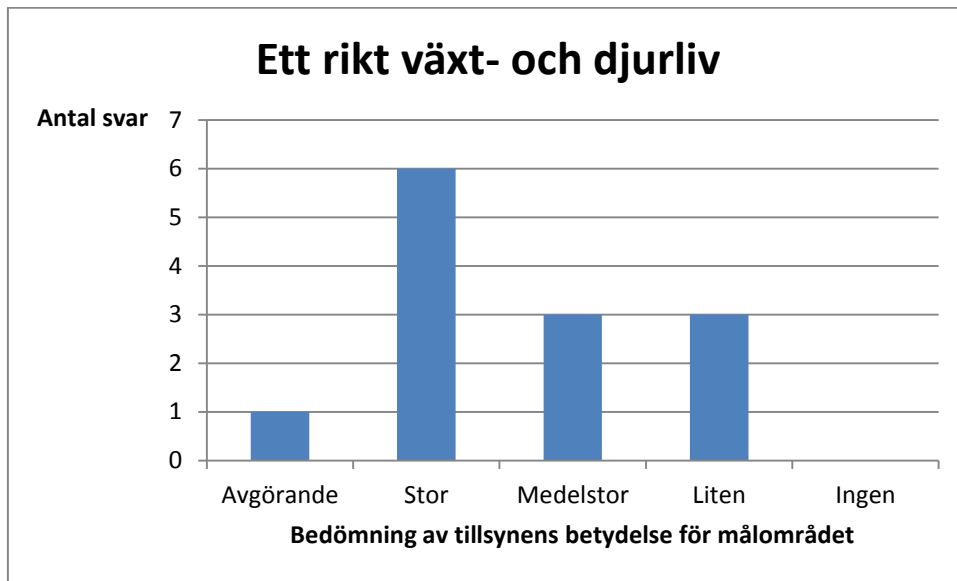
Tillsynen bedöms viktig för att upprätthålla respekten för de generella områdes-skydden. Länsstyrelsen insatser sker främst genom löpande ärendehantering när det gäller t.ex. biotopskydd, artskydd, markavvattning, samråd och strandskydd.

#### STORSLAGEN FJÄLLMILJÖ

Tillsynsinsatser när det gäller t.ex. terrängkörning och artskydd bedöms som mycket viktiga för målområdet i Dalarna, Jämtland och Norrbotten.



Länsstyrelserna lyfter fram insatser inom flera olika områden som t.ex. strand-skydd, energiprojekt, vindkraft, bullerfrågor, efterbehandling, hälsoskydd, damm-säkerhet och byggande av vägar och hamnar.



Tillsynen är mycket viktig för att t.ex. kontrollera den omfattande handeln med hotade arter. Flera länsstyrelser uppger att de endast genomför tillsyn som påkallats utifrån. I den löpande tillsynen ingår tillsyn av CITES-reglerna, strandskydd, biotopskydd, naturreservat och nationalparker.

### 3.5.3 Naturvårdsverkets bedömning

Huvuddelen av de insatser som länsstyrelsen redovisar är av löpande karaktär. Det finns några exempel på egeninitierade tillsynsinsatser, som t.ex. en särskild tillsynsvecka med fokus på energifrågor. Men det framgår oftast inte av länsstyrelsernas svar om insatserna har prioriterats utifrån miljömålen.

Länsstyrelsernas bedömning av tillsynens betydelse för de olika målområdena varierar i hög grad. Bedömningen påverkas också av hur respektive länsstyrelse uppfattat frågan. Det vill säga om bedömningen endast utgår från de insatser som länsstyrelsen genomfört under året, eller om den avser tillsynens betydelse för målområdet i stort i förhållande till andra tillgängliga styrmedel.

Vi kan även konstatera att länsstyrelsernas redovisningar ligger i linje med slutsatserna i Statskontorets nyligen publicerade rapport<sup>11</sup> om styrningen och arbetet inom miljömålssystemet. Av rapporten framgår att de flesta av myndigheterna med uppdrag i miljömålssystemet inte har redovisat vilka prestationer de har utfört för att nå målen på ett tillfredsställande sätt. Det är därför oklart i vilken mån myndigheterna bedriver verksamhet som bidrar till att generationsmålet och miljömålen nås.

<sup>11</sup> Styrningen och arbetet inom miljömålssystemet – slutrapport, 2014:10.

Vi delar inte uppfattningen som framförts om att miljötillsyn inte är ett styrmedel för att nå miljö kvalitetsmålen. I den senaste fördjupade utvärderingen av miljömålen<sup>12</sup> finns bl.a. följande skrivet om tillsynen och miljömålen:

- Miljöbalken är ett utpekat styrmedel för att uppnå miljö kvalitetsmålen. Genom att miljöbalken lägger grunden för allt provnings- och tillsynsarbete kan dess roll knappast överskattas. Det är den som i stor utsträckning säkerställer det löpande arbetet med att lokalisera verksamheter, begränsa deras störning och fortlöpande kontrollera efterlevnaden av miljökraven.
- Enligt 26 kap. 1 § miljöbalken ska tillsynen säkerställa syftet med balken. Tillsynen är därmed ett viktigt styrmedel för att uppnå miljö kvalitetsmålen. För att tillsynen och miljöbalken ska vara ett trovärdigt och verksamhet styrmedel för att uppnå miljö kvalitetsmålen krävs att den är rättssäker, likvärdig och effektiv.
- En fungerande tillsynsvägledning på nationell och regional nivå samt en effektiv och likvärdig operativ tillsyn från tillsynsmyndigheterna är viktiga verktyg för att säkerställa att syftet med miljöbalken uppfylls. Det krävs välgrundad prioritering, tillräcklig information, kunskap och resurser hos myndigheterna för att de ska kunna genomföra tillsynen, något som saknas på många håll. Ett övergripande exempel som påverkar måluppfyllelsen av flera mål är det kan upplevas billigare att göra fel än rätt, eftersom få kontroller görs och tillsynen inom olika områden inte genomförs i tillräcklig utsträckning.

Den fördjupade utvärdering från 2012 har tagits fram av Naturvårdsverket i nära samverkan med bl.a. målansvariga myndigheter och övriga myndigheter med en roll i miljömålssystemet.

---

<sup>12</sup> Steg på vägen – fördjupad utvärdering av miljömålen 2012. Naturvårdsverkets rapport 6500.



## 4. Tillsynsvägledning

I det här kapitlet ger vi en bild av vad som är på gång för att utveckla arbetet med tillsynsvägledning, vilka särskilda behov av tillsynsvägledning från Naturvårdsverket som länsstyrelserna lyft fram i sina enkätsvar, hur dessa behov tagits omhand i Naturvårdsverkets plan för tillsynsvägledning samt ger en övergripande beskrivning av vägledning genom nationell och regional miljösamverkan.

### 4.1 Utvärdering av tillsynsvägledningen

Statskontoret har fått ett uppdrag av Regeringen att utvärdera om den statliga tillsynsvägledningen enligt miljöbalken är ändamålsenligt utformad och därmed bidrar till en tydlig, rättssäker och effektiv operativ tillsyn enligt miljöbalken. Uppdraget ska redovisas senast den 30 juni 2014.

Med anledning av detta uppdrag genomförde Naturvårdsverket genom Tillsyns- och föreskriftsrådet en workshop med syftet att identifiera hinder och framgångsfaktorer för god tillsynsvägledning samt att bedöma hur tillsynsvägledningen fungerar nu jämfört med vad som framkom i en utvärdering av tillsynsvägledningen som gjordes år 2007.<sup>13</sup>

Viktiga slutsatser från workshoppen att ta med sig i det kommande arbetet är att tillsynsvägledning är ett stort nätverk, men det är ingen som håller i taktipinnen. Ansvar och roller behöver förtydligas. Det behöver satsas mer på samordning och samverkan.

Exempel på andra synpunkter som deltagarna lämnade:

- De tillsynsvägledande myndigheterna behöver gemensamt definiera vilka tillsynsfrågor som är viktiga för Sverige och vilket behov av tillsynsvägledning det för med sig.
- Det behövs en samlingspunkt (kunskapsnod) där man kan hitta alla myndigheters tillsynsvägledning.
- Stora och små länsstyrelser har olika förutsättningar. Länsstyrelserna har ingen egen operativ tillsyn inom alla de områden men förväntas vägleda. Länsstyrelsernas styrka är att samordna och följa upp tillsynen hos länets kommuner.
- Miljösamverkan regionalt och mellan länsstyrelserna är en bra metod för samverkan och samsyn, samt erfarenhets- och kompetensutbyten.
- Det behövs en metod för att definiera vad som är tillräckligt bra tillsynsvägledning i förhållande till miljön, tillsynsmyndigheten, tillsynsobjekten och rättssäkerheten.

---

<sup>13</sup> Utvärdering av tillsynsvägledningen enligt miljöbalken. Tillsyns – och föreskriftsrådet, december 2007.

- Det behövs en samsyn mellan myndigheterna kring vikten att ta med miljö kvalitetsmålen in i tillsynsvägledningen och tillsynsplanerna.
- Tillsyns- och föreskriftsrådet (ToFR) är för närvarande inte den rätta mötesplatsen för tillsyn eftersom alla centrala myndigheter inte är med i ToFR.

## 4.2 Planering och behov av tillsynsvägledning

Naturvårdsverket, Folkhälsomyndigheten, Kemikalieinspektionen, Jordbruksverket och Havs- och vattenmyndigheten har inom ramen för Tillsyns- och föreskriftsrådet börjat samverka kring planeringen av myndigheternas planer för tillsynsvägledning. Syftet med samverkan är främst att samordna kommunikationen med målgrupperna kring behoven av tillsynsvägledning, att koordinera nationella tillsynsprojekt och att identifiera behov av samordning mellan de tillsynsvägledande myndigheterna.

### 4.2.1 Länsstyrelsernas tillsynsvägledning

Flera länsstyrelser var i början av året inte färdiga med sina tillsynsvägledningsplaner för 2014 och flertalet av länsstyrelserna gör inte heller planerna tillgängliga via sina webbplatser. Endast fem aktuella tillsynsvägledningsplaner gick att hitta på länsstyrelsernas webbplatser.

Det finns inte någon nationell samordning mellan länsstyrelserna i arbetet med att ta fram planer för tillsynsvägledning. Men länsstyrelserna har framfört att de ser ett behov av att delta i samordningen med de nationella myndigheterna.

Under avsnittet Tillsynens förutsättningar och förbättringsområden (3.2.2 - 3.2.9) redogörs för de brister länsstyrelsernas identifierat, och bl.a. vad som behövs för att förbättra den egna tillsynsvägledningen.

### 4.2.2 Länsstyrelsernas behov av tillsynsvägledning från Naturvårdsverket

Länsstyrelserna har i sina enkätsvar särskilt pekat på behov av tillsynsvägledning från Naturvårdsverket inom följande områden:

- Förbättrad vägledning när det gäller skydd för djur och växter.
- Tydligt, detaljerat och konkret vägledningsmaterial samt vissa klarläggande gällande de olika skyddsbestämmelserna.
- Fortsatt vägledning kring nya och ändrade bestämmelser till följd av genomförandet av industriutsläppsdirektivet.
- Vägledning om stora bergtäkter.
- Vägledning om vindkraft.
- Vägledning om markavvattning.
- Vägledning om Reach-lagstiftningen.
- Vägledning om gränsöverskridande transporter av avfall.

- Generellt efterfrågas nationella tillsynskampanjer, utvecklad tillsynsmetodik, Naturvårdsverkets deltagande i de utbildningar, handläggartäffar och liknande som länsstyrelsen anordnar, interaktiva utbildningar m.m.

#### **4.2.3 Naturvårdsverkets planerade tillsynsvägledning 2014**

Vi har i vår plan för tillsynsvägledning 2014 prioriterat insatser när det gäller bl.a. artskydd, industriutsläppsbestämmelserna (IED) och vindkraft. För att ge särskilt stöd till länsstyrelsernas tillsynsvägledning prioriterar vi handläggartäffar och nätverk när det gäller t.ex. Reach, IED och artskydd.

En viktig del av tillsynsvägledningen handlar om att följa upp och utvärdera den operativa miljötillsynen. Vi prioriterar även fortsättningsvis arbetet med att systematiskt utvärdera den operativa tillsynen och tillsynsvägledning där utveckling av rapporteringen enligt 1 kap. 28 § miljötillsynsförordningen ingår som en del.

Vi kommer också att utvärdera vår tillsynsvägledning när det gäller efterbehandling av förorenade områden och återvinning av avfall i anläggningsarbeten. För att kunna utveckla vägledningen behöver vi ta reda på vad som har fungerat, och vad som eventuellt inte har fungerat och varför.

#### **4.2.4 Vägledning genom regional och nationell miljösamverkan**

Miljösamverkan Sverige bedrivs i samverkan mellan länsstyrelserna, Naturvårdsverket, Jordbruksverket och Havs- och vattenmyndigheten. I styrgruppen sitter representanter för länsstyrelserna och adjungerade företrädare för Naturvårdsverket, Jordbruksverket och Havs- och vattenmyndigheten. Styrgruppen möts 6-8 gånger per år och fattar bl.a. beslut om den löpande verksamheten samt tar fram förslag till verksamhetsplan och budget.

Miljösamverkan Sverige har till syfte att få till stånd en ökad samsyn mellan länsstyrelserna och en mer enhetlig hantering i tillsynsfrågor. Samarbetet ska i huvudsak inriktas på frågor som rör tillsyn och tillsynsvägledning enligt miljöbalken.

Avsikten med samarbetet är också att komplettera Naturvårdsverkets, Jordbruksverkets och Havs- och vattenmyndighetens tillsynsvägledning till de regionala och lokala tillsynsmyndigheterna. Se även avsnitt 3.4.1.

Det finns tolv olika regionala nätverk för miljösamverkan. Den regionala samverkan består av kommunernas miljökontor tillsammans med andra i länet, vanligen länsstyrelse, regionförbund/kommunförbund och landsting/region. Men organisationen kan se lite olika ut från län till län. I ett par fall omfattas två län av samma miljösamverkan. Se även avsnitt 3.4.2.

Planeringen och prioriteringen av insatser är inte koordinerad mellan nätverken, men samverkan sker genom att projektledarna för respektive nätverk för miljösamverkan träffas ett par gånger om året.

#### 4.2.5 Kompetensstöd till kommunerna

Naturvårdsverket har under året deltagit i ett arbete om kompetensstöd till kommuner inom förenklingsforum som Tillväxtverket driver. Några exempel på slutsatser från detta arbete är:

- Det är inte alltid lätt att hitta fram till det kompetensstöd som erbjuds, särskilt inte för en tjänsteman som är ny inom ett område. Det kan behövas viss rutin inom ett område för att leta och hitta rätt på till exempel de centrala myndigheternas webbplatser.
- Ibland kan det vara svårt att veta vilken central myndighet som ansvarar för frågorna och därmed vilket kompetensstöd man som kommunal tjänsteman har ”rätt” till. Det kan även vara otydligt om det är en central myndighet eller länsstyrelsen som har till uppgift att ge kompetensstöd.
- Om flera centrala myndigheter ansvarar för kompetensstöd inom ett område skulle det underlätta med en gemensam webbplats där kompetensstödet gentemot kommunerna samordnas.
- Det saknas ibland enkla former för att fånga in kommunernas behov av kompetensstöd.

### 4.3 Naturvårdsverkets bedömning

Statskontorets utredning om tillsynsvägledning blir en viktig utgångspunkt för ett förtydligande av de tillsynsvägledande myndigheternas ansvar och roller och för en mer effektiv samverkan och rollfördelning mellan länsstyrelsernas tillsynsvägledning och de centrala myndigheternas tillsynsvägledning.

Vi har uppmärksammat länsstyrelsernas önskemål om att de centrala myndigheterna bör stärka sin roll när det gäller råd och stöd kring tillämpningen av miljölagstiftningen, tydligare ange prioriterade tillsynsområden, i större utstäckning driva nationella tillsynskampanjer samt vara drivande i arbetet med att utveckla resursanpassad tillsynsmetodik. Vi kommer därför att överlämna årets redovisning som underlag till Statskontorets utredning.

Det är ett stort antal myndigheter som på olika sätt bidrar till den vägledning som tas fram. Den samverkan mellan några av de centrala myndigheterna (se ovan, avsnitt 4.2) som påbörjats när det gäller planeringen av tillsynsvägledning är ett första steg för bättre samordning. Men på sikt bör även övriga centrala tillsynsvägledningsmyndigheter och länsstyrelserna ingå i denna samverkan. För att underlätta samordningen av vägledningen föreslår vi att samtliga myndigheter med ansvar att ta fram planer för tillsynsvägledning också gör planerna tillgängliga via sina webbplatser.

En stor del av identifiering av behoven av tillsynsvägledning sker via nationell och regional miljösamverkan. Därför tycker vi det är viktigt med regional samverkan i alla län. Se även avsnitt 3.4.3. De tillsynsvägledande myndigheterna bör i samband

med samverkan kring arbetet med tillsynsvägledningsplaner försöka hitta enkla former för att fånga upp dessa behov. För att få en större spridning av information om aktiviteterna och resultaten av nätverkens arbete samt underlätta samordningen, kan det övervägas om det behövs gemensamma kommunikationsinsatser.

En del av tillsynsvägledningen handlar om att följa upp och utvärdera den operativa tillsynen. De flesta länsstyrelser besöker regelbundet sina kommuner. Flera centrala myndigheter hämtar in information om tillsynen, t.ex. via enkäter till länsstyrelser och kommuner. Här finns det ett stort behov av samordning mellan de tillsynsvägledande myndigheterna.

I redovisningarna 2012 och 2013 har vi lyft fram behovet av att vidareutveckla arbetet med uppföljning och utvärdering av miljöbalkstillsynen, och vi har föreslagit en strategi för arbetet. Vi har inför detta verksamhetsår fått regeringens uppdrag att föreslå hur tillsynsredovisningen enligt 1 kap. 28 § miljötillsynsförordningen kan utformas för att återkommande ge en samlad bild av hur tillsynen enligt miljöbalken genomförs med bl.a. redovisning av relevanta tillsynsdata. Uppdraget ska göras i samråd med Kemikalieinspektionen, Havs- och vattenmyndigheten, Statens jordbruksverk och Folkhälsomyndigheten. Vidare anges att samverkan även bör ske med övriga centrala myndighet med ansvar för tillsynsvägledning enligt miljöbalken och länsstyrelserna.

Metoden att med hjälp av en enkät inhämta uppgifter är ett arbetssätt som vi provat inför denna redovisning. Det har varit en effektiv och förhållandevis arbetsbesparande metod, som gav ett heltäckande och delvis jämförbart underlag. Att utveckla enkäten anser vi ska vara en del i uppdraget. En annat viktigt underlag är de operativa tillsynsmyndigheternas tillsynsplaner.

Det är nödvändigt att utveckla smidiga och inte onödigt administrativt belastande sätt att få gemensam tillgång till tillsynsuppgifter från de operativa tillsynsmyndigheterna. För att underlätta informationsinhämtning föreslår vi att alla operativa tillsynsmyndigheterna till att börja med gör sina tillsynsplaner enkelt åtkomliga, exempelvis på sina webbplatser.

Aktuella tillsynsuppgifter behövs också för andra ändamål än den årliga tillsynsredovisningen, till underlag för:

- bedömning av behovet av tillsynsvägledning och regeländringar,
- internationell rapportering (OECD-rapportering, kommande EU-krav),
- styrmedelsutvärdering (den fördjupade utvärderingen av miljömålen), samt
- forskning och andra utvärderingar.

## 5. Aktuella frågor som berör tillsynen

På Naturvårdsverket pågår ett projekt med målet att tillgängliggörande och rapportering ska genomföras i enlighet med Industriemissionsdirektivets<sup>14</sup> regelverk. Direktivet innebär, vad avser informationsförsörjning, nya krav på rapportering av undantag och tillsyn samt tillgängliggörande av information till allmänheten avseende domar, tillstånd och dispenser. Resultatet och erfarenheterna från projektet ska dessutom kunna bidra till att utveckla redovisningen enligt 1 kap. 28 § miljö-tillsynsförordningen.

För att våra miljömål ska nås behövs fungerande styrmedel som effektivt leder till åtgärder som i sin tur bidrar till målpuppfyllelse. Fjorton av våra sexton miljökvalitetsmål bedöms inte vara möjliga att nå till 2020 med idag beslutade styrmedel och planerade åtgärder. Hur bristerna i styrmedlens effektivitet och tillämpning ser ut varierar mycket mellan olika miljökvalitetsmål och mellan olika styrmedel. Det finns ett stort behov av kunskap om kopplingen mellan styrmedel och målpuppfyllelse. Genom satsningen ”Styrmedel för miljöarbetet” stöder Naturvårdsverket forskning som ska öka kunskaperna om hur styrmedel fungerar, och kan utformas och kombineras för att fungera i det praktiska miljöarbetet. Tillsynen som styrmedel för förbättrat miljöbeteende är ett av tre forskningsprojekt som nyligen startat. Projektet avser att undersöka incitamenten hos de verksamhetsutövare som berörs av miljölagstiftningen, vidareutveckla och evaluera metoden motiverande samtal (MI) samt fokusera på tillsynens utförande. Arbetet ska vara avslutat senast den 31 december 2016.

Under detta verksamhetsår genomförs en avgränsad studie, som har till syfte att fördjupa förståelsen av hur professionella bedömningar görs i tillsynen. Studien ska fokusera på de åtta bedömningsdimensionerna som identifierades i det tvärvetenskapliga forskningsprogrammet Effektiv miljötillsyn<sup>15</sup> som finansierats av Naturvårdsverket och som slutrapporterades 2013. Underlaget till studien kommer att inhämtas genom intervjuer med ett antal miljö- och hälsoskyddsinspektörer i några olika stora kommuner.

Naturvårdsverket kommer vidare under året att starta ett projekt med målet att utveckla arbetet med miljöbalkens systemfrågor så att tillämpningen av miljöbalken blir så effektiv som möjlig och att verktygen prövning, tillsyn och regelgivning används som effektiva styrmedel mot miljömålen.

---

<sup>14</sup> Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/75/EU (IED).

<sup>15</sup> Effektiv miljötillsyn, Naturvårdsverkets rapport 6558.

# Bilaga

## Effektiviserings- och utvecklingsarbete

Syftet med frågorna var att fånga upp och sprida information om vidtagna åtgärder och utvecklade metoder som underlättar tillsynen. Frågorna gällde redovisningsåret samt planerade åtgärder för kommande verksamhetsår.

### **Förändrade eller nya rutiner och arbetsmetoder inom tillsynen? (Gävleborg)**

Länsstyrelsen har sedan flera år tillbaka försökt planera, prioritera och styra arbetet med målet att arbetet ska ge maximal miljönytta. Inför år 2012 beslöt miljöskydds-enheten att prioritera ett brett tillsynsprojekt inriktat mot åtgärder för att uppnå miljö kvalitetsnormerna för vattenkvalitet inom Gavleåns avrinningsområde. Tanken var att vi inom projektet genom ett strukturerat tillsynsarbete skulle arbeta för att förbättra vattenkvaliteten inom det utvalda geografiska området.

#### KORT BESKRIVNING AV ÅTGÄRDEN

Projektet delades i in två faser. Fas 1 innehåller kartläggning av vilka vattenförekomster som finns, dess MKN-status, problem och åtgärdsbehov. Fas 2 innehåller genomförande av åtgärder. Den första delen av projektet genomfördes under år 2012. Där identifierades 27 tillsyns- och tillsynsvägledningsåtgärder, varav vi valde att prioritera sju åtgärder som vi planerade att arbeta med under år 2013. På grund av personalomsättning och allmän resursbrist blev inte åtgärdsarbetet under år 2013 som planerat. Två av åtgärderna, kopplat till lantbruket och enskilda avlopp har delvis genomförts under året.

#### BESKRIV EFFEKTEN AV ÅTGÄRDEN

Detta prioriterande mot ett mer tematiskt tänk har bland annat inneburit att vi kunnat skapa ett bättre utrymme för proaktiv tillsyn gentemot de tillsynsobjekt vi ansvarar för bland länets miljöfarliga verksamheter, men detta täcker trots hårda omprioriteringar endast i storleksordningen 25-30 % av det identifierade behovet.

#### BESKRIVNING AV YTTERLIGARE ÅTGÄRDER SOM PLANERAS

För att kunna arbeta ännu mer med egeninitierad tillsyn utifrån miljönytta har Länsstyrelsen inför år 2014 prioriterat den egeninitierade tillsynen. Bland annat planerar vi att under året färdigställa ansvarsutredningar, genomföra ett tillsynsprojekt riktat mot grus, berg och torvtäkter, utföra tillsyn av dammsäkerheten på ett antal större dammanläggningen samt utföra tillsyn av egenkontrollen hos ett antal prioriterade tillsynsobjekt. För att utveckla styrningen av verksamheten har vi även arbetat med att försöka planera in arbetsinsatser i en årsarbetskalender.

### **Förändrade eller nya rutiner och arbetsmetoder inom tillsynen? (Dalarna)**

Tillsammans med några kommuner i länet har vi genomfört ett projekt om energitillsyn på företag. I detta projekt togs mallar och checklistor fram.

**KORT BESKRIVNING AV ÅTGÄRDEN**

Projektet riktar in sig på åtgärdsplaner för energieffektivisering.

**KORT BESKRIVNING AV ÅTGÄRDEN (DALARNA)**

Vattendomsprojekt om tillsyn av egenkontrollen av vattendomar.

**Förändrade eller nya rutiner och arbetsmetoder inom tillsynen? (Kronoberg)**

Stämpling av ärenden.

**KORT BESKRIVNING AV ÅTGÄRDEN**

Vid 12:6 samråd som lämnas utan anmärkning påstämplas handlingen på framsidan istället för att skriva ett beslut.

**BESKRIV EFFEKTEN AV ÅTGÄRDEN**

Tidsbesparing.

**BESKRIVNING AV YTTERLIGARE ÅTGÄRDER SOM PLANERAS**

Kommer att införa ett team-arbete där handläggarna sitter i grupp och snabbt handlägger ärenden (s.k. KNIPS-arbete).

**Förändrade eller nya rutiner och arbetsmetoder inom tillsynen? (Kronoberg)**

Vi har tagit fram handläggningsrutiner för miljöskaktionsavgifter.

**KORT BESKRIVNING AV ÅTGÄRDEN**

En steg för steg beskrivning av hur handläggning av miljöskaktionsavgifter går till. Hänvisning till var man hittar alla dokument som ska skickas till verksamhetsutövarna och till Kammarkollegiet.

**BESKRIV EFFEKTEN AV ÅTGÄRDEN**

Handläggningen av ärendena går snabbare och håller högre kvalitet. Vi har fått samsyn och en jämnare nivå.

**Förändrade eller nya rutiner och arbetsmetoder inom tillsynen? (Kronoberg)**

En rutin för granskning av miljörapporter har tagits fram.

**KORT BESKRIVNING AV ÅTGÄRDEN**

Steg för steg beskrivning.

**BESKRIV EFFEKTEN AV ÅTGÄRDEN**

Snabbare handläggning, jämnare kvalitet och samsyn i nivån på granskningen.

**Förändrade eller nya rutiner och arbetsmetoder inom tillsynen? (Gotland)**

Inrättande av en tillsynsvecka för hela länsstyrelsen.



**KORT BESKRIVNING AV ÅTGÄRDEN**

Kraftsamling som underlättar den gemensamma planeringen av egeninitierad tillsyn. Samsyn om tillsynsmetodik internt och tillfälle för kompetensutveckling.

**BESKRIV EFFEKTEN AV ÅTGÄRDEN**

Ökad fokus på Länsstyrelsens roll i media. Ökad egeninitierad tillsyn. Rådgivningstillfällen vid tillsynsbesök.

**BESKRIVNING AV YTTERLIGARE ÅTGÄRDER SOM PLANERAS**

Tillsynsvecka även 2014. Bra arbetsmetod är nog att fokusera på en typ av verksamheter per år, effektivt och tydligt.

**Förändrade eller nya rutiner och arbetsmetoder inom tillsynen? (Gotland)**

Tillsyn av fiskelägen inom strandskydd. Uppföljning av gammal strandbodsinventering från 1973. Länsstyrelsen har fortfarande hela strandskyddsprövningen längs Gotlands kust då det är ett naturreservat.

**KORT BESKRIVNING AV ÅTGÄRDEN**

Genom att gå igenom dokumentation och foton/text. Prioritering av några fiskelägen för att uppdatera kunskapsläget om förändringar av byggnader och ianspråktagande i strandskyddsområdet. Arbetet sker i samarbete med kulturmiljö.

**BESKRIV EFFEKTEN AV ÅTGÄRDEN**

Ökad kunskap och dokumentation som underlättar beslutsfattande.

**BESKRIVNING AV YTTERLIGARE ÅTGÄRDER SOM PLANERAS**

Åtgärden fortsätter med några fiskelägen per år.

**Förändrade eller nya rutiner och arbetsmetoder inom tillsynen? (Gotland)**

Ökad prioritering av och fokus på vattentillsyn genom medelstilldelning 2013.

**KORT BESKRIVNING AV ÅTGÄRDEN**

Under 2013 har vi riktat tillsynen mot uttag av vatten för bevattning (vattendomar) och mot stora lantbruks grundvattenuttag. Utskick av enkät där verksamhetsutövarna fick redovisa sin egenkontroll, i vilken mån tillstånden utnyttjas och villkoren följs. Följdes upp med fältbesök hos några.

**BESKRIV EFFEKTEN AV ÅTGÄRDEN**

Länsstyrelsens verksamhetsregister har kunnat uppdateras och kompletteras med nya uppgifter och ha uppdaterad information om tillståndens användning. Varje tillsyn gav möjlighet till rådgivning. Positivt att få dialog med verksamhetsutövarna, och kunna ha både kontrollerande och rådgivande tillsyn på samma gång. Ökad kännedom om regelverk och vilka krav verksamhetsutövarna har på sig. Kunskap

ger ökad vilja att göra rätt. Förbättrat förtroende för myndighetens tillsynsroll. Bättre underlag för oss att planera framtida tillsyn.

#### BESKRIVNING AV YTTERLIGARE ÅTGÄRDER SOM PLANERAS

Analys av resultaten och revidering av tillsynsbehovet.

#### **Förändrade eller nya rutiner och arbetsmetoder inom tillsynen? (Västerbotten)**

Metod för uppskattning av tillsynsbehov för miljöfarlig verksamhet, exkl. täkt och vindkraft. Metoden togs fram för ett antal år sedan och utvecklas efterhand utifrån nya krav eller förutsättningar.

#### KORT BESKRIVNING AV ÅTGÄRDEN

Inom tillsyn miljöfarlig verksamhet (exklusive täkt och vindkraft) utgår tillsynsbehovet från en modell för klassning av tillsynsobjekt där aspekter som komplexitet, miljöpåverkan och egenkontrollens kvalitet vägs samman. Modellen utgör ett viktigt prioriteringsverktyg både i arbetet med behovsutredning och vid framtagandet av en tillsynsplan för gruppens verksamhet. Tillsynsobjekten delas upp i fyra olika klasser. Klass 1 är de som prioriteras högst i tillsynen pga. att de generellt är komplexa och har stor miljöpåverkan. Klass 4 är lägst prioriterade. Prioriteringsmodellen består av ett batteri med frågor i syfte att bedöma verksamhetens komplexitet och potentiella miljöpåverkan samt verksamhetsutövarens kunskaper och förmåga att följa gällande lagstiftning. Verksamheterna kan därefter viktas inbördes vilket illustreras av grafen nedan.

#### BESKRIV EFFEKTEN AV ÅTGÄRDEN

Modellen hjälper oss att i behovsutredningen uppskatta platsspecifika behov(tid) för olika anläggningar, samtidigt som den underlättar jämförelsen mellan olika anläggningar.

#### **Förändrade eller nya rutiner och arbetsmetoder inom tillsynen? (Västerbotten)**

Projekt egenkontroll med fokus på riskbedömning - exempel på systemtillsyn.

#### KORT BESKRIVNING AV ÅTGÄRDEN

Ett projekt om egenkontroll med fokus på riskbedömning har genomförts inom Miljösamverkan Västerbotten. Länsstyrelsen och fem av länets kommuner deltog. Projektet genomfördes för att öka verksamhetsutövarnas kunskaper om hur en riskbedömning ska utformas i det systematiska egenkontrollarbetet enligt miljöbalken. I projektet fick 121 verksamheter sin egenkontroll och riskbedömning granskad av tillsynsmyndigheten.

**BESKRIV EFFEKTEN AV ÅTGÄRDEN**

Miljöhandläggarna fick bland annat erfarenhet av att arbeta i projektform. Verksamhetsutövarna erhöll ökad kunskap om egenkontroll och riskbedömningar.

**Förändrade eller nya rutiner och arbetsmetoder inom tillsynen? (Örebro)**

8 kap. MB, gällande kommersiell verksamhet med hotade arter: Utökad samverkan internt med djurskyddsinspektörer. Utökad samverkan med kollegor på andra länsstyrelser

**KORT BESKRIVNING AV ÅTGÄRDEN**

8 kap. MB, gällande kommersiell verksamhet med hotade arter: Tillsyn i djuraffärer och djurpark bedrivs tillsammans med djurskyddsinspektörerna. Dessa bevakar även att kommersiella aktiviteter sker med förbjudna arter i deras tillsyn.

**BESKRIV EFFEKTEN AV ÅTGÄRDEN**

8 kap. MB, gällande kommersiell verksamhet med hotade arter: Tillsynen har re-  
surseffektiviserats.

**BESKRIVNING AV YTTERLIGARE ÅTGÄRDER SOM PLANERAS**

8 kap. MB, gällande kommersiell verksamhet med hotade arter: Deltagande i nationella projekt.

**Förändrade eller nya rutiner och arbetsmetoder inom tillsynen? (Örebro)**

8 kap. MB, gällande fridlysningar: Länsstyrelsen i Örebro län har även varit initiativtagare och drivande i det nationella projektet Artportalskopplingen.

**KORT BESKRIVNING AV ÅTGÄRDEN**

Projektet har gått ut på att genom en koppling mellan den för allmänheten öppna Artportalen och Länsstyrelsernas GIS-miljö synliggöra i Artportalen inrapporterad förekomst av fridlysta och rödlistade arter. Detta instrument har förenklad prövning och tillsyn oerhört.

**BESKRIV EFFEKTEN AV ÅTGÄRDEN**

Artportalskopplingen har även tillgängliggjorts för andra myndigheter och kommuner som ett instrument för förenklad prövning.

**Förändrade eller nya rutiner och arbetsmetoder inom tillsynen? (Örebro)**

10 kap: Genomgång och klargörande av tillsynsmyndighet (kommun el lst) för varje objekt i riskklass 1 och 2 (ny rutin). Även ny rutin för bedömning av enkel ansvarsutredning.

**KORT BESKRIVNING AV ÅTGÄRDEN**

10 kap: Ny rutin för att avgöra vem som är tillsynsmyndighet gör att det kommer att klargöras och därmed bli ett bättre underlag för prioritering av vilka objekt som

ska prioriteras i tillsynsarbetet. I ett tidigt skede se vilka objekt där det kan finnas ansvarig part.

#### BESKRIV EFFEKTEN AV ÅTGÄRDEN

10 kap. Enklare för respektive tillsynsmyndighet att veta vilka objekt som de är tillsynsmyndighet för och därmed lättare att välja ut vilka objekt som ska prioriteras för vidare tillsyn. Fler objekt med ansvarig part mot vilka tillsynsinsatser kan riktas.

#### **Förändrade eller nya rutiner och arbetsmetoder inom tillsynen? (Norrbotten)**

Metod för riskklassning (inom kap. 7 och 8).

#### KORT BESKRIVNING AV ÅTGÄRDEN

Bedömning av om ett tillsynsområde eller en företeelse har liten eller stor påverkan på miljön och hur sannolikt det är att den inträffar (låg eller hög risk). Exempel: terrängkörning med fyrhjuling på barmark har stor miljöpåverkan och det är hög risk att det inträffar.

#### BESKRIV EFFEKTEN AV ÅTGÄRDEN

Underlättar prioriteringen av begränsade tillsynsresurser.

#### **Förändrade eller nya rutiner och arbetsmetoder inom tillsynen? (Norrbotten)**

Den, för alla berörda enheter som utför tillsyn under MB, gemensamma tillsynsplanen.

#### KORT BESKRIVNING AV ÅTGÄRDEN

En gemensam tillsynsplan för den miljöbalkrelaterade tillsynen har diskuterats under långre tid och planeras att få till stånd under 2014. Genom en sådan skulle vi få bättre överblick och samsyn samt kunna identifiera eventuella brister och identifiera behov av tematillsyn/punktinsatser.

#### BESKRIV EFFEKTEN AV ÅTGÄRDEN

Se under "Övrigt"

#### **Förändrade eller nya rutiner och arbetsmetoder inom tillsynen? (Västernorrland)**

Processkartläggningar med följande rutinbeskrivningar påbörjat. Sett över mallar och försökt skapat standarddokument för verksamheterna. Är ett pågående arbete som kommer att fortsätta även 2014.

#### KORT BESKRIVNING AV ÅTGÄRDEN

Samverkansmöten. Information och utbildning mellan arbetsområdena. Upprätta rutiner och handläggningsmallar för framtida arbete.

**BESKRIV EFFEKTEN AV ÅTGÄRDEN**

Kunskapen om förorenade området kommer in tidigare i planprocessen och större hänsyn kan tas i planarbetet till denna omständighet. Förhoppningsvis är detta både kostnadseffektivt och resurssparande för myndigheten och kommunen.

**Förändrade eller nya rutiner och arbetsmetoder inom tillsynen? (Västernorrland)**

Utökad samverkan med miljöskydds enheten som handlägger tillsyn över pågående miljöfarliga verksamheter.

**KORT BESKRIVNING AV ÅTGÄRDEN**

Information och utbildning gällande respektive arbetsområde och rutiner. Komma fram till vissa gemensamma arbetsrutiner i de fall där områdena möts och bör samspela.

**BESKRIV EFFEKTEN AV ÅTGÄRDEN**

Öka effektiviteten kring tillsynen enligt miljöbalken. Få till bättre beslut gällande miljöfarliga verksamheter som ligger inom förorenade områden.

**Förändrade eller nya rutiner och arbetsmetoder inom tillsynen? (Västernorrland)**

Fortsätta samverkansprojektet med verksamhetsutövare som har pågående efterbehandlingsprojekt.

**KORT BESKRIVNING AV ÅTGÄRDEN**

Skapa en gemensam plattform där verksamhetsutövarna kan utbyta erfarenheter och goda idéer mellan varandra. Bra tillfälle för länsstyrelsen att vidareförmedla den information som vi vill ge verksamhetsutövarna.

**BESKRIV EFFEKTEN AV ÅTGÄRDEN**

Höjer kompetensen hos ansvariga verksamhetsutövare vad gäller efterbehandlingsprojekten. Ökar effektiviteten i efterbehandlingsprojekten.

**Förändrade eller nya rutiner och arbetsmetoder inom tillsynen? (Jönköping)**

Länsstyrelsen arbetar aktivt för att få ett mer sammanhållet vattendragstänk när det gäller arbetet med tillsyn och tillstånd för vattenanläggningar.

**KORT BESKRIVNING AV ÅTGÄRDEN**

Länsstyrelsen tittar på vattendraget istället för enbart anläggning, och utifrån miljömål ("Levande sjöar och vattendrag", "god bebyggd miljö" med flera) och vattenförvaltningens statusklassning prioriterar åtgärder. Länsstyrelsen har fortsatt arbetet med de objekt där arbetet inleddes under den särskilda satsningen år 2012. Arbetet sker i nära samarbete mellan olika kompetenser (bland annat juridik, naturvård och fiske) inom Länsstyrelsen och har gett en bred förankring för de åtgärder

som planeras. I arbetet har vi fortsatt använda den rutin där en lagtrappa upprättas för varje aktuellt objekt.

#### BESKRIV EFFEKTEN AV ÅTGÄRDEN

Ger ett samlat grepp om behov av åtgärder för ett helt vattensystem. Skapar en bättre förståelse för de åtgärder som sätts in.

#### BESKRIVNING AV YTTERLIGARE ÅTGÄRDER SOM PLANERAS

Arbets sättet är etablerat och kommer att fortsätta.

#### **Förändrade eller nya rutiner och arbetsmetoder inom tillsynen? (Jönköping)**

I tillsynen av förorenade områden (objekt) är frågan om vilken myndighet som har tillsynsansvaret en ofta återkommande frågeställning. Frågan blir ofta aktuell i de fall då verksamheten på platsen är nedlagd och situationen på objektet kräver en tillsynsinsats.

#### KORT BESKRIVNING AV ÅTGÄRDEN

Länsstyrelsen har under året påbörjat arbetet med en metod att effektivare avgöra behörig tillsynsmyndighet på ett planerat sätt för ett större antal objekt. Arbetet pågår och kommer resultera i ett verktyg som ger möjlighet att bedöma tillsynsmyndighet och fördela objekten mellan tillsynsmyndigheterna.

#### BESKRIV EFFEKTEN AV ÅTGÄRDEN

Åtgärden leder till en effektivare tillsyn då prioriteringen av tillsynen kan utgå från ett känt behov och där objekt inte tillåts utgöra risk utan att hanteras av det skäl att tillsynsmyndighet inte är utredd.

#### **Förändrade eller nya rutiner och arbetsmetoder inom tillsynen? (Jönköping)**

Länsstyrelsen har deltagit i ett projekt inom ”Giftfri miljö” som syftar till att upprätta en läns gemensam anslutningspolicy för industriellt avloppsvatten för kommunerna.

#### KORT BESKRIVNING AV ÅTGÄRDEN

Kommunernas tekniska kontor och miljökontor har i projektform gemensamt tagit fram ett förslag till en anslutningspolicy för industriellt avloppsvatten. Förslaget fastställs sedan i respektive kommun. Policyn ger en bra bas för tillsyn, eftersom den har bred förankring både i de tekniska kontoren, som äger frågan om mottagande av processvatten från industrier och miljökontoren och Länsstyrelsen som har tillsynsansvaret över industriernas utsläpp.

#### BESKRIV EFFEKTEN AV ÅTGÄRDEN

Underlättar för kommunerna att komma fram till en anslutningspolicy, vilket kommer att leda till en samsyn kring vilken typ av vatten som kan ledas till kom-

munalt avloppsreningsverk. I förlängningen leder det till ett bättre slam som kan användas.

#### **Förändrade eller nya rutiner och arbetsmetoder inom tillsynen? (Södermanland)**

Ett poängsystem liknande den modell som används i kommunerna för att prioritera mellan olika anläggningar.

#### **KORT BESKRIVNING AV ÅTGÄRDEN**

Alla anläggningar poängsätts utifrån olika faktorer som definierar deras påverkan eller potentiella påverkan på omgivningen, samt tillsynsavgiften. Sedan fördelas planerad operativ tillsynstid på anläggningarna utifrån poäng.

#### **BESKRIV EFFEKTEN AV ÅTGÄRDEN**

Det blir tydligt vilka prioriteringar som sker mellan anläggningar. Vissa anläggningar besöks då 6 gånger per år och andra 1 gång vart tredje år.

#### **Förändrade eller nya rutiner och arbetsmetoder inom tillsynen? (Västmanland)**

Inom tillsynsområdet samråd enligt 12 kap 6 § miljöbalken har Länsstyrelsen under 2013 påbörjat arbetet med att ta fram en gemensam rutin med Vattenfall avseende röjning av kraftledningsgator.

#### **KORT BESKRIVNING AV ÅTGÄRDEN**

Arbete sker löpande för att förbättra samverkan internt inom Länsstyrelsen, så att kunden får ett samlat besked som rör alla värden som Länsstyrelsen bevakar. Arbetet har även påbörjats för att skapa rutiner för en effektivare och mer heltäckande hantering av bredbandsutbyggnaden (bidragsärende, kulturmiljövärden, naturvärden, förorenad mark och övriga miljöfarliga verksamheter).

#### **BESKRIV EFFEKTEN AV ÅTGÄRDEN**

En effektivare hantering av 12:6 samråden.

#### **Förändrade eller nya rutiner och arbetsmetoder inom tillsynen? (Västra Götaland)**

Gemensamma tillsynsveckor på Länsstyrelsen.

#### **KORT BESKRIVNING AV ÅTGÄRDEN**

Under två veckor fokuserar hela Länsstyrelsen på ett antal tillsynsområden under samma tid. Ett flertal av de olika projekten som genomförs under tillsynsveckan är miljöbalkstillsyn.

**BESKRIV EFFEKTEN AV ÅTGÄRDEN**

Mer uppmärksamhet bland allmänhet och specifika målgrupper  
Kunskapsuppbyggnad  
Effektivitet  
Metodutveckling.

**BESKRIVNING AV YTTERLIGARE ÅTGÄRDER SOM PLANERAS**

Tillsynsveckor även under 2014.

**Förändrade eller nya rutiner och arbetsmetoder inom tillsynen? (Västra Götaland)**

Hantering av anmälningar av vattenverksamhet för fiberledningar i vatten vid utbyggande av bredband har ändrats.

**KORT BESKRIVNING AV ÅTGÄRDEN**

Då antalet fiberledningsärenden ökat drastiskt till följd av stöd som beviljas för utbyggnad av bredband till främst landsbygden så har behovet av en fungerande samarbetsprocess mellan länsstyrelsens enheter ökat och handläggningstiderna för vattenverksamhetsärendena har varit alldeles för långa. En projektgrupp med representanter från alla berörda enheter tillsattes för att förbättra processen för att kunna ge snabbare och fler samlade beslut till verksamhetsutövarna. Ny rutin för enklare och mer standardiserad hantering togs fram för bland annat anmälan om vattenverksamhet. Information togs fram och lades ut på hemsidan gällande tillstånds-, samråds- och anmälningsprocessen för att förenkla för fiberföretagen.

**BESKRIV EFFEKTEN AV ÅTGÄRDEN**

Kunskapsuppbyggnad hos verksamhetsutövare. Effektivitet och standardiserad hantering.

**Förändrade eller nya rutiner och arbetsmetoder inom tillsynen? (Västra Götaland)**

Tillsynskampanjer inom strandskydd.

**KORT BESKRIVNING AV ÅTGÄRDEN**

Planerad tillsyn utförs i kampanjform på flera platser inom strandskydd på avgränsade geografiska områden. Vi har även samarbetat med kommuner i tillsynskampanjer, delvis som ett sätt att arbeta med vägledning, men också att samverka och få till samsyn i ett visst område.

**BESKRIV EFFEKTEN AV ÅTGÄRDEN**

Att bedriva strandskyddstillsyn i kampanjform har visat sig ge en bättre helhetsbild, bättre likabehandling och högre effektivitet i arbetet. Uppmärksamhet kring strandskydd som ger bättre kunskaper hos allmänhet och fastighetsägare.



**BESKRIVNING AV YTTERLIGARE ÅTGÄRDER SOM PLANERAS**

Fler kampanjer, även tillsammans med kommuner som en del av tillsynsvägledningen.

**Förändrade eller nya rutiner och arbetsmetoder inom tillsynen?  
(Östergötland)**

Upprättande av register över ägare och/eller verksamhetsutövare för dammanläggningar.

**KORT BESKRIVNING AV ÅTGÄRDEN**

För att få fram ägare, verksamhetsutövare för olika dammanläggningar har Länsstyrelsen beställt uppgifter från lantmäteriet som kopplas till den fastighet där anläggningen ligger. Resultatet används sedan för att skicka ut en förfrågan angående vem som äger anläggningen och/eller bedriver verksamheten. När vi väl vet vem vi ska vända oss till har vi möjlighet att sprida information och bedriva planerad tillsyn. Detta kommer även att underlätta vid den årliga rapporteringen av egenkontroll till Svenska Kraftnät.

**BESKRIV EFFEKTEN AV ÅTGÄRDEN**

Arbetet påbörjades under 2013 och mycket arbete kvarstår. Resurserna är begränsade och förhoppningsvis kommer vi att ha ett fungerande register i slutet av 2014.

**Förändrade eller nya rutiner och arbetsmetoder inom tillsynen?  
(Östergötland)**

Geografisk tillsyn.

**KORT BESKRIVNING AV ÅTGÄRDEN**

Under 2013 har Länsstyrelsen påbörjat ett geografiskt tillsynsprojekt i samarbete med Norrköpings kommun där flera av länsstyrelsens enheter och grupper deltar och genomför projektet. Ett område med flera industrier och andra miljöpåverkande aktiviteter med stor miljöpåverkan valdes där omkringliggande vattenförekomster inte klarar miljö kvalitetsnormerna för vatten. Inom området har tillsyn bedrivits med fokus på påverkan på vatten. De långsiktiga målen är att förbättra den ekologiska och kemiska statusen i närliggande vattenförekomster, att öka samverkan mellan olika tillsynsaktörer samt att utarbeta en metod för geografisk tillsyn som kan användas för fler områden. Projektet kommer att avslutas under 2014.

**BESKRIV EFFEKTEN AV ÅTGÄRDEN**

Länsstyrelsens alla tillsynsobjekt inom det avgränsade området har besökts. Avslutande seminarium kommer att hållas under april 2014 med fokus på dagvattenhantering och klimatanpassning.

**BESKRIVNING AV YTTERLIGARE ÅTGÄRDER SOM PLANERAS**

Nytt geografiskt område har valts ut och tillsyn kommer att genomföras under 2014.

**Förändrade eller nya rutiner och arbetsmetoder inom tillsynen?  
(Östergötland)**

Inom tillsynen över förorenade områden har flera olika arbetsmetoder testats.

**KORT BESKRIVNING AV ÅTGÄRDEN**

Skivelser har skickats ut till ett flertal fastighetsägare och/eller verksamhetsutövare som bedömts kunna vara ansvariga för att undersöka och vid behov åtgärda förorenade områden. Detta har tidigare enbart skett efter det att en ansvarsbedömning gjorts av myndigheten. Vidare har Länsstyrelsen utifrån ett område som inte uppfyller god status enligt vattendirektivet genom tillsynsvägledning tagit fram vägledning för hur kommunen genom tillsynsarbete kan få fram ytterligare provtagning av ett förorenat område.

**BESKRIV EFFEKTEN AV ÅTGÄRDEN**

Genom att skicka skrivelsen först till en eventuell ansvarig part uppmärksammas problemet tidigare och myndigheten får in värdefull information som annars skulle ta mycket resurser i anspråk för att få fram. Eftersom ärendena är komplexa tar det relativt lång tid innan åtgärderna får effekt i miljön.

**Förändrade eller nya rutiner och arbetsmetoder inom tillsynen? (Stockholm)**

Samtliga tillsynsområden kommer att genomföra processkartläggningar för att identifiera relevanta åtgärdsområden.

**KORT BESKRIVNING AV ÅTGÄRDEN**

Länsstyrelsen i Stockholm driver en omfattande processutveckling, Lean, där Länsstyrelsens samtliga processer ska kartläggas och effektiviseras.

**BESKRIV EFFEKTEN AV ÅTGÄRDEN**

En effektivare tillsyn där rätt kompetens kopplas in vid rätt tillfälle. Skapat effektivare processer som förhoppningsvis frigör mer tid till egeninitierade tillsynprojekt.

**Förändrade eller nya rutiner och arbetsmetoder inom tillsynen? (Stockholm)**

Förorenade områden: Genomgång tillsynsansvar för nedlagda objekt med riskklass 1 och 2. Överlämnande av objekt till respektive kommun.

**KORT BESKRIVNING AV ÅTGÄRDEN**

Genomgång för respektive objekt: Drifttid/driflut, provningspunkt enligt miljöprovningförordningen, delegation av tillsynsansvar m.m. Efter samråd med miljökontor görs ett "formellt" överlämnande till kommunen.

BESKRIV EFFEKTEN AV ÅTGÄRDEN

Kommer tydliggöra vilka objekt Länsstyrelsen respektive kommun ska arbeta vidare med.